

ΝΟΥΜΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 26 του Μάου 1906

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 191

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ. 'Επιστήμη πρωτομάθητη—'Αθρώπιος Μηχανισμός (συνέχεια).
KARL DIETERICH. 'Η αναγέννηση της Νέας Ελλάδας (τίτλος).

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ. Κάτου από την άρη (συνέχεια).

ΣΤΑΘΗΣ ΔΗΜΑΣ. Κουβέντες με τον άνιψιό μου.

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ. Κριτική και Γρηγόριος.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά ('Ο κ. Τανάρας και το «Πολύ άργά» — 'Η «Σπασμένη σιάμνα»).

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης. Βασιλέντης. Νίκος Καρβούνης.

Α. Π. Τ. Φαινόμενα και Πρόματα ('Ο Βρουκόλακας—Τριανταφυλλάκος και Ραλλάκος—Νάφοπλι-στούν... τὰ γαϊτιά—'Ο Θόν αναγνωσματοποιη-μένος—Νά μās δοῦνε οί ξένοι).

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ—ΒΑΡΒΑΡΟΠАЗΑΡΟ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ ΦΟΝΟΠАЗΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΒΕΛΟΥΧΙ

Κορφή, πώς ελαχάρησα τ' άμέτρητό σου ψήλος !
Πουλι κι αν είμαι άδύναμο δίχως πλατιά φτερούγια,
Μέ συνεπήρε ε πόθος μου γιά να μέ πάει σε σένα.
Και μ' είδαν οι βουνοπλαγιές τὸ κάθε μερονούχει
Που πάσιζα ν' άντρείψω τὰ βράγια άδρασεκλώντας,
Και μ' είδαν τὰ διάσελα διαβάτη πλανεμένο,
Κ' οι λαγγαδιές μ' άγγάλιασαν με μίαν άγάπη εγκάρδια
Ψηλάθε δτα ροδόλαγαν τὰ βουερά δρολάπια.
Χίλις βολές άντίσκουζε τὸ βήμα μου τεις ράγες
Κι άπολιτισμένος στάθηκα μπρὸς σ' έρμα γκρεμνοτόπια.
Χίλις βολές ξεσύρθηκε τὸ κλάμα μου άπ' τὰ στήθη
Και τ' άντιάληξαν βαριά τὰ στήλια και τὰ δάσα.
Μά ή λυρά που με κένταγε γιά τ' άψηλὸ τ' άνέδα
Τὰ σωτικά κι ε μουτρωγε μου ξάναθε λαχτάρες.
Και πέρνα πέρνα τὰ γκρεμά, τις άκρες και τὰ βράγια,
Και διάβα τὰ βουνοκάμπα και τὰ πυκνά ρουμάνια,
Έβασε ή μέρα κ' ή στιγμή και βρέθηκα στὸ ψήλος,
Τὸ ψήλος που λαχάρησα, κορφή, τ' άμέτρητό σου.
Ποιά λάμψη με πλημμύρισε και μουκλεισε τὰ μάτια
Τρανή, γλυκειά, πρωτόφαντη, σαν άστραμα πνεμάτου ;
Που φως έχυθη μέσα μου και μουδειξε τὰ βάθη,
Κ' έγνώρισά σε, άνέγνωρη ψυχῆ, που κλείνω εντός μου ;

Τότες άπό τὸ πλάι μου ένας άητός σηκώθη,
Ζυγιάστηκε ψηλά ψηλά και θάμπωσε τὰ ούρανια.
Έγύρισα τὰ μάτια μου κι άνάβλεψα τρογύρου...
Κορφή, τής μάννας Ρούμελης άκριβοθυγατέρα,

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

ΜΙΚΑΙΛΗΣ ΛΥΚΙΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πόσα βουνα σε προσκυνάν και τὰ κεφάλια γέρουν
Και πόσοι κάμποι άλγρινοι βασιλεσσά τους σ' έχουν !
'Ο ποταμός που σέρνεται στα χαμηλά λαγγάδια
Νοιώθει γιά σένα μέσα του τρελλὸ μεθύσι άγάπης,
Κ' ή θάλασσα ή περήφανη άπ' τὰ θαμπά τὰ μάκρη
Μ' άγέρηθε: σε χαιρετάει, με κύματα σου γνέφει.
Τή μέρα, κόσμο άγγελικὸ μοιάζεις εμπρὸς στὸν ήλιο
Και ρηγαδεύεις άπάνου σου μιά θεϊκή γαλήνη.
Τή νύχτα με τὸ χιόνια σου 'πό μιά μεριά έσαι' έλλη,
'Απλώνεσαι σε μιά άγκαλιά γιά να δεχτεί όλα τ' άστρα...
..Έδω, κ' οι πόνοι πνίγονται, σκορπίζονται κ' οι θλίψεις,
Πλανεύονται τὰ λογικά μέσ' τις χαρές της κλάσης,
Και ξεπηδῆ ή τρανή Ζωή άπό τὰ χιλια μέρη.
'Έδω, στα στήθια μου βαθιά νοιώθω καθάριο άγέρα,
Και δὲ φωλιάζουν στην καρδιά θανατερὰ μαράζια.
Μι' άγάπη τριγυρίζει με και δένει μου τὸ είναι.
'Αργοπεθαίνει μέσα μου και ξεψυχάει τὸ δάκρυ.
Κορφή, που σε προσκύνησα με συντριβή και σέβας,
Κλείσε με μέσα σ' έρταστο τὸ ψήλος τὸ δικό σου,
Τή λευτεριά δὲ μου άδερφή, παιδί μου τὸ τραγουδί,
Και συντροφιά τὸ σταυραητό. 'Αχ ! έλα να μου πλάσεις
Και τὸ κορμί λεβέντικο, και τήν ψυχῆ λεβέντρα...

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΙΨΙΟ ΜΟΥ

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Δεν τὸ χωράει ὁ ναῦς μου αὐτό.
Δεν έπρεπε, λέει, νάφισῃ ὁ Θόν ὅλη τήν περιουσία
του στα παιδιά του, μὰ νάφισει κάτι και στα φιλα-
θρωπικά καταστήματα, στο "Εθνος... "Ο,τι θέλουνε
γράφουν κι αυτές οι ημερίδες...

ΕΓΩ. Αὐτὴ τὴ φορὰ γράφουν ὁ, τι π ρ ε π ε ι
κι ὄχι ὁ, τι θέλουν.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. "Ο,τι πρέπει; Μὰ ή περιου-
σία δεν είναι δική μου; Δεν ἴδρωσα νάν τήν κάνω;
Και δεν έχω τὸ δικαίωμα, μὰ κ' είναι δική μου, νάν
τήν κάνω ὁ,τι θέλω; 'Ακόμα νάν τήν πετάξω και
στη θάλασσα;

ΕΓΩ. Βέβαια, δική σου είναι... ὅσο νάν τήν πε-
τάξεις στη θάλασσα, γιάτι ἄπο κει κι εμπρὸς είναι
τῆς θάλασσας κι ὄχι δική σου.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Δὲ σε καταλαβαίνω. Σε ρωτῶ:
ἀφοῦ ὅλη μου τὴ ζωὴ δούλεψα νάποχτήσω περιου-
σία, πρέπει πεθαίνοντας νάφισω τὰ παιδιά μου
φτωχά, στους πέντε δρόμους, γιά νὰ πλουτίσω τὸ
"Εθνος ή τὸνα και τάλλο φιλαθρωπικὸ κατῶστημα;

ΕΓΩ. Σε ρωτῶ κ' ἐγὼ τὴν περιουσία αὐτὴ πῶς
τήν ἀπόχτησες;

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Νά, με τήν ἱκανότη μου, με
τὸν κόπο μου. Δούλεψα και τήν ἀπόχτησα.

ΕΓΩ. Καλὰ αὐτὰ, μὰ θέλω νὰ μου πεις κάτι ἄλ-
λο δηλ. τὰ χρήματα που τὰ βρήκες;

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Που τὰ βρήκα; Που ἄλλοῦ
παρὰ ἀπο τὴ δουλιὰ μου; Έδωσα στὸν κόσμο δου-
λιὰ και πῆρα χρήματα.

ΕΓΩ. Γειά σου! Αὐτὸ ἴθελα νὰ μου πεις. Έ δ ω -
σ ε ς στὸν κόσμο, στην κοινωνία, στο "Εθνος, δου-
λιὰ και π ἦ ρ ε ς χρήματα. Τὰ χρήματα λοιπὸν τὰ
πῆρες ἀπο τὸν κόσμο, ἀπο μένα, ἀπο τὰ ξαδέρφια
σου, ἀπο τούς γειτόνους σου, ἀπο τούς πατριώτες
σου. Τὰ χρήματα λοιπὸν είναι τοῦ κόσμου, κι ὄχι
δικά σου.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Μὰ τούς τῆκεψα;

ΕΓΩ. "Οχι, σου τὰ δάνεισαν. 'Επειδὴ στάθηκες
πὸ ἱκανός, πὸ δουλευτάρης— βλάπεις, δὲ λέω και
πὸ τυχερός ή πὸ μπαγαπόντης — άπ' ὅλους μας,
μαζευτικάμε ὅλοι ἔμεεις οι ἄλλοι και εἴπαμε. «Νά,
βάζουμε ὁ καθένας μας ἀπο μισὸ λεφτό, ή ἀπο ένα
κατεστὸ τοῦ λεφτοῦ και σου σκηματίζουμε μιά περι-
ουσία ἄρκετὰ καλή, που νὰ μπορέσεις μ' αὐτὴ νὰ
ζῆσεις πλούσια κι άνετα, πάντα καλύτερα ἀπο μās.
Σάν πεθάνεις ὅμως μὴν ξεχάσεις νὰ μās γυρίσεις
ὁ,τι σου δώσαμε, αν ὄχι με τόκο, τουλάχιστο μόνο
τὸ κεφάλαιο, ή και κάτι λιγώτερα άπ' αὐτό».

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Καλὰ ἂ δεν έχω παιδιά ή
στενοὺς συγγενῆδες. Μὰ αν έχω;

ΕΓΩ. "Ας δουλέψουν. καθὼς δουλέψες και σύ, νὰ
κάνουνε δικά τους, ὡς γίνουν κι αὐτοί ἱκανοί νάν
τούς δανείσει ὁ κόσμος, καθὼς δάνεισε και σένα.
Μὰ δεν τραβάω τόσο μακριά. Έχεις παιδιά; Τούς
φτάνουν οι τόκοι ή και τὸ μισὸ κεφάλαιο, ή ἀκόμα
και τὰ ἔννεα δέκατα ἀπο τὸ κεφάλαιο; ἄφισε ὅμως
κάτι και σε μένα τήν κοινωνία, και μὴ μου τὰ τρώς
ὅλα που σου δάνεισα. 'Η ζωὴ, ὡς ποῦμε, είναι ένα
ἀρχοντόσπιτο και σύ ὁ παραστικὸς μουσαφίρης

“Ερχεται και βρίσκεις το άρχοντόσπιτο με άρθάνοιχτες τις πόρτες να σε καλοδεχτεί· βρίσκεις πουπουλένια στρώματα και μεταξωτά προσκεφάλια· βρίσκεις τραπέζια στρωμένα, βρίσκεις δούλους πρόθυμους να σε περιεπάσουνε σ’ ό,τι τους προστάξεις, σκλάβες πανέμορφες να σε ξεκουράσουνε στη χιονάτη τους άγκαλιά. Τρώς, πίνεις, ξαποσταίνεις, κόλυμπας σε παραδεισένια χαροκόπια, κι όταν είναι να φύγεις ξεγυμνώνεις το σπίτι, παίρνοντας μαζί σου ό,τι μπορείς να σηκώσεις στη βάρη σου.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Είμαι λοιπόν κλέφτης;
ΕΙΩ. Κάτι χειρότερο. Είσαι άγνώμονας.

ΣΤΑΘΗΣ ΔΗΜΑΣ

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ο κ. Δ. Άσπεριώτης (Philéas Lebesgue) ξεκλουθώντας στο «Mercure de France» τα «Ρωμαίικα γράμματα» του, γράφει τώκόλουθα (Τόμος LIX 15 του Φλεβάρη, σελίδα 623) όφορμή παίρνοντας από τη Β΄ έκδοση του «Ταξιδιού» του Ψυχάρη:

Μιά γλωσσική φιλονεικία που για μία στιγμή μπορεί να φτάση ως τη στάση, είναι βέβαια πράμα σπάνιο και συναρπαστικό. άμα κανείς το θωρεί, αλλά και λιγάκι επικίνδυνο για κείνον που θέλει να πη άμερόληπτα τη γνώμη του. Δέν είναι εύκολο να ξεφύγης τις σύγκρουσες, θέλεις από τη μία τη μία μεριά με τους επαναστάτες, θέλεις άπ’ την άλλη με κείνους που άντενεργούνε παθαίνονται βλάβεις και οι δυο και στον ίδιο βαθμό για την πιτυχιά τους, και σ’ αυτή βλέπουν την εκπλήρωση κάθε εθνικού μεγαλείου. Μ’ όλα αυτά έχει σχηματιστεί κάποιο κόμμα ειρηνόφιλο, που ο ρόλος του είναι ουδεταστικός, άκούει και εκείνους, άκούει και τούτους, περιμένοντας να γίνη ό,τι είναι γραφτό, άλλ’ αυτό φανερά δέν μπορεί ναάνει παρά κάτι προσωρινό, άν και είναι από τα συμπτώματα τα πιο σημαντικά. Για μās που έχουμε σκοπό να μιλήσουμε εδώ όχι μόνο λογαριάζοντας την Ελλάδα αλλά όλους τους άναγνώστες του «Mercure» που βρίσκονται στον κόσμο δλόκληρο σκορπισμένοι, στο γλήγωρο τρέξιμό μας ανάμεσα στη σύγκαιρη Ρωμαίικη φιλολογία θα άναγκαστούμε να σταματάμε σε ό,τι εθνικό, ιστορικό και φιλοσοφικό φανερώναται λίγο ή πολύ καθαρά άπ’ τις προσπάθειες καθενού συγγραφέα ή συνόλου συγγραφέων.

Η δεύτερη έκδοση του «Ταξιδιού» του Ψυχάρη και η δημοσίεψη στο Νουμζ της Άπολογίας, που χρησιμεύει, έτσι να πούμε, σε συμπλήρωμά του, μās δίνει την εύκαιρία να ρίξουμε ξανά μια ματιά για ν’ άγκαλιάσουμε εκείνο που θα ονομάσουμε στην Ελλάδα έργο της Δημοτικής. Σε τρεις σταθμούς μπορούμε να το χωρίσουμε, «Ταξίδι» — «Τέχνη» — Βαγγελικά.

Τό «Ταξίδι μου», δημοσιέφθηκε πρώτη φορά, καθώς ξέρουμε, στα 1888. Αύτός ο Γύρος της Ελλάδας, είταν ένα λαμπρό φανέρωμα, ένα διαλάλημα των δικαιωμάτων της ζωντανής γλώσσας· όλες οι χάρες της στη σειρά βαλμένες μās δείχνανε φανερά ότι κάθε του λόγου άνθισμα της νεοελληνικής ζωής πρέπει σ’ αυτή να σκλαβωθεί. Ο πεζός λόγος, δλάκαιρος ύστερ’ από την ποίηση. Πραγματικά αυτή δέν έπαψε ποτέ να είναι δικιά της μ’ όλες τις επίσημες αντίδρασες, μ’ όλη την καταφορά του Πανεπιστήμιου, μ’ όλο το Σούστο και το Ραγκαβή. Άλλού οι θύρες κλειστές ή μισόκλειστες. Και ο Βαλαωρίτης ο ίδιος, που στα στερνά χρόνια της ζωής του σ’ ένα γράμμα τελευταία δημοσιεμένο (ο Λογισιατισμός) έλεεινολογούσε την άδικιολόγητη μανία πουχαν οι συγκαίριτες του με τις λέξεις να

τυραννιούνται, ο μεγάλος Βαλαωρίτης δέ θα έγραφε με έφχαρίστηση ένα άρθρο φημερίδας στη γλώσσα του λαού που τα ποιήματά του δοξάσανε. Αυτό λέει πολύ ώραία ο Παύλος Νιρβάνας στη διασκεδαστικώτατη και διδαχτικώτατη «Γλωσσική αυτοβιογραφία» «Είναι ένα είδος άριστοκρατικής πρόληψης που μās κυβερνάει και διψούμε, ή άριστοκρατία της γλώσσας πολύ διαφορετική άπ’ την άριστοκρατία του γένους, του πνευμάτου και του πλούτου, αλλά άπ’ την άλλη μεριά εύκολα ν’ άποχτηθεί».

Όλη ή Άθηναίικη γλωσσική επιτήδεση εδώ βρίσκεται μοιάζει στην ψεύτικη κομψότητα των τελευταίων μας κλασσικών που την στηρίζανε στο να χωρίζουν αιθαίρετα τις βγενικές λέξεις άπ’ τις πρόστιχες, με τη διαφορά που εδώ δέν ψάχνουν μόνο στην καθιερωμένη γλώσσα για να διαλέξουν, αλλά την αλλάζουν δλάκαιρη σε να θέλουν να της άφαιρέσουν κάθε αξία.

Σ’ αυτή τη σκουριασμένη αντίληψη που τόσο άλύπητα χτυπήθηκε από τους περιφημούς στίχους του Victor Hugo

j’ ai mis un bonnet rouge au vieux dictionnaire ;
plus de mot sénateur, plus de mot roturier...

ή δημοτική έναντιώθηκε με την όμορφα πούχουν οι ζωντανές λέξεις, και ίειχε την άπαίτηση ότι δέν πρέπει να χωριστεί ή Γραμματική από την Αίσθητική «Η Γραμματή, έλεγε τελευταία ο Κωστής Παλαμάς σ’ ένα γράμμα του στον ποιητή Έρμονα, είναι ένα από τα όνόματα της λογικής, ένα από τα πρόσωπα της Άρμονίας». «Τό γράψιμο στη δημοτική, συμπληρώνει ο Άργύρης Έφταλιώτης, ξεπετιέται από μια άνάγκη αισθητική και εθνική μαζί». Ο Ψυχάρης πεί ακόμα μακρότερα, μās άφείνει να νοιώσουμε ότι ή Έπιστήμη έχει την Τέχνη σκλαβω της. Γι’ αυτό το λόγο κι άλλας, δέν είναι πολύς καιρός τώρα, τον κατηγορήσε για αφανατικό» ένας από τους πρωτεργάτες της «ελεύθερης μιχτής» ο Παύλος Νερβάνας στην «έρευνα» πουάκαν τα Παναθήναια για το γλωσσικό ζήτημα. Συμπληρώνοντας τη σκέψη του Καμπύση που έλεγε ότι ή σχολαστικότητα του δασκάλου του σχολείου είναι σε μια ξακούληση της Τουρκικής σκλαβιάς, ο κριτικός βάζει άγνάτια από το σχολαστικό δογματισμό των διδασκάλων το δογματισμό των επαναστατών και έχει άπαίτηση να χωριστεί ή ιδέα της όμορφιάς, ή ιδέα της τέχνης, από την ιδέα του γραμματικού μετασχηματισμού. Με της αλήθειας τη δύναμη ο Ψυχάρης στην αρχή της «Άπολογίας» πολεμαει, παρουσιάζοντας τα πιο επιστημονικά επιχειρήματα, να γαρμίσση αυτή την έλεύθρια πλάνη, αυτό που θαρρεί σαν αξιο παιδι της δασκάλικης ιδέας.

Άποδείχνει ότι ή δημοτική σχολή δέν κάνει τίποτε άλλο παρά να παίρνει από το λαό τη γλώσσα του και τη γραμματική του και ότι δέ σκοπεύει με αυτό το έργο σε τίποτα να έναντιωθεί. Καταδικάζει τους πολλούς ξενισμούς της καθαρής και τις φραντσέζικες φόρμες που και ή μιχτή άκόμη κάνει αυτόνών κατάχρηση, κατηγορεί τους αντίπαλους του ότι δέν ξέρουν ούτε οι ίδιοι να προφέρουν τα δικά τους φωνήεντα παρά τα προφέρουν με τις άπαίτητες της λαϊκής προσωδίας. Μ’ ένα χιούμορ άτέλειωτο μās δείχνει πολλές σύγκρισεις που μπορούμε να κάνουμε του καθιερωμένου σχηματισμού της Έλληνικής γλώσσας με τους σχηματισμούς πουάπαιρνε στο άγάλια-άγάλια πηξιμό της ή φραντσέζικη γραμματική ίσα με τον XVI αιώνα όπου πήρε πια όριστική μορφή. Και σύγκαιρα διαλαλεί την άνάγκη ενός κανόνα που θα βγάλουμε και θα πά-

ρούμε από την παρατήρηση και τον έρωτα της γλώσσας.

Τόν κανόνα αυτόν έζητησε να τον εψη στην κοινή γλώσσα ψάχνοντας μέσα σ’ όλες τις άναλογίες και φτάνοντας ως τις γλωσσικές άνωμαλίες τις πιο χαρακτηριστικές. Οι δυο έκδοσες του «Ταξιδιού» και οι διορθωσες πουάγιναν στη δεύτερη μās δείχουν την ειλικρίνεια της προσπάθειας, που είναι εύκολότερο να χαρακτηρίσει κανείς για ύπερβολική παρά να την πάρει στα σοβαρά για λαθιασμένη. Τέτοιος λοιπόν που είναι ο «Ψυχαρικός» δέν ύπάρχει άμφιβολία ότι άγάλια άγάλια θα ξεπλώνεται μ’ όση επεφύλαξη και άν σταματάνε σε μερικά σημεία της διδασκαλίας, γιατί άν μπορεί να χωρίσει συζήτηση στην ύποχρεωτική ένωσή Γραμματικής και Αίσθητικής, ξέρουμε όμως ότι το αίσθημα του ωραίου είναι ένα τίποτε άν δέν το βάλεις κάθε στιγμή δίπλα στους νόμους της ζωής. Η Τέχνη δέν μπορεί να χωριστεί από τον κόσμο και από τα πράματα, όπως ή γλώσσα δέν μπορεί να χωριστεί από το Έθνος που τη μιλάει.

Και τελειώνοντας, γιατί δέν είναι δουλειά μας εδώ να τραθήσουμε πιο μπρος στο άγκασποχρμένο αυτό γλωσσικό ζήτημα, θα πούμε μονάχα ότι σε πολλούς Έλληνες, και άάλιστα άρκετά διαβασμένους, ή ματαιότητα να φαίνονται ότι ξέρουν πολλά πράματα, φέρνει συχνά το ζήτημα στις παλιές ευγένειες που ζυπνάνε την εθνική περηφάνεια. Αυτό είναι βέβαια μια βυζαντινική κληρονομιά, και ή Άθηναίικη επιτήδεση στη γλώσσα φανερό είναι ότι μās ήρθε από την Πόλη ύστερ’ από την Άνεξαρτησία. Έπειδή όμως δέν έχει κατ’ ευσθεια ρίζες στο λαό, ή άσυναίσθητη έπιμονή της μās προδίνει που βρίσκαται ή αληθινή της αιτία. Από την άλλη μεριά οι τεχνικές μας μέθοδες επιδράσανε άρκετά στους Έλληνες για να ποτιστούνε με την ιδέα ότι ή τέχνη είναι για τους σπουδασμένους μόνο.

Τώρα μένει ή μιχτή σχολή να συμβιάσει χωρίς δισταγμό με τα συμπεράσματα πουχουν βγει. Η δημοτική για ό,τι είναι φαντασία, όνειρο, ποίηση ή δασκάλικη για την έπιστήμη.

D. Asteriotis

ΠΑΡΑΜΥΘΑΚΙΑ

1

Νεράιδες βγήκαν μιάν άβγή
Και κόψανε λουλούδια
Κέφτες ο κόσμος γύμισε
Φιλιά, χαρές, τραγούδια.

Μά κακοφάνηκε πολύ
Του Χάρου του ζηλιάρη
Κι όλα οι Νεράιδες τοΐδωσαν
Τάνθια του πεισματάρη.

Κι άνθια ‘πό τότες αιούς νεκρούς,
Στα μνήματα χαρίζουν,
Του Χάρου καλοπίδαμα,
Που δάκρυα τα ποτίζουν.

2

Όμοια φέγγανε ταστέρια
Μόσκους χύναν και τραγούδια
Και του πλάστη από τα χέρια
Τα πρωτόβγαλτα λουλούδια.

Μά της Έβας οχ το στόμα
Όρκοι ψεύτικοι άκουσθήκαν
Και λογώ λογώνε χρώμα
Τάνθια ‘π’ τη νεροπή τρυθήκαν.

Κι άν άπόμειναν σε μι’ άκη
Αγα λούλουδα λεφκά,
Είναι κείνα που με δάκρυ
Στερνά πότισε ή κυρά.

ΒΑΡΛΕΝΤΗΣ

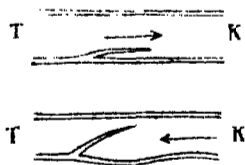
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΠΡΩΤΟΜΑΘΗΤΗ

ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ

Βλέπεις λοιπόν αληθινά έχουμε δύο κυκλοφορίες, και δύο καρδιές κανονικές μιά. "Αν είσονται πολύ πι- δέξος, θα μπορούσες να σπάσεις την καρδιά στη μέση και να χωρίσεις τα δύο κομμάτια, και τότες θάχες μια καρδιά που θα δέχεται όλες τις φλέβες του κορμιού και θα στέλνει τις αρτηρίες της (κλάδους της πλεμο- νικίας αρτηρίας) όλες στα πλεμόνια, και μια άλλη καρδιά που θα δέχεται όλες τις φλέβες από τα πλεμό- νια και θα στέλνει τις αρτηρίες της (κλάδους της αορ- τής) σ' όλο γύρω το κορμί. Και θάχες δύο κυκλοφορίες, τη μιά διάμεσα των πλεμονιών, την άλλη διάμεσα όλου του άλλου κορμιού, μ' α' που κι' οί' διό θ' ανταμώ- νονται. Συχνά μάλιστα μ' α' μιλούνε για δύο κυκλο- φορίες κι' όντας τα πλεμόνια τόσο μικρότερα από το άλλο κορμί, την κυκλοφορία διάμεσά τους τη λένε μι- κρή, και την άλλη τη διάμεσα του άλλου κορμιού τη λένε μεγάλη.

29. Σας περιγράφω την κυκλοφορία σ' α' να πηγαί- νει το αίμα πάντα ένα δρόμο, δηλαδή από το δεξί μέ- ρος της καρδιάς προς το άριστο — από τις αρτηρίες στις φλέβες — κατά τη γραμμή που δείχνουν οι σάιτες. Κι' έτσι γίνεται αληθινά. Δέ μπορεί να πάρει τον άν- τιθετο δρόμο. Γιατί όμως πηγαίνει από το δρόμο; Γιατί όχι κι' αντίθετα;

Αιτία είναι μέρος η καρδιά, μέρος οι φλέβες. Μέσα στις φλέβες το αίμα δέ μπορεί να περάσει παρά από τις τριχωπές στην καρδιά. Γιατί όχι κι' από την καρδιά στις τριχωπές; Θυμάστε τα μικρά θυρό- φυλλα τα σ' α' ρολογοθήκες που είδα κι' εκεί μέσα στις φλέβες κάποτες είτανε μονά, κάποτες και διό η τρία μαζί παραταγμένα μπρόστηθα. Θυμάστε ακόμα πως τα στόματά τους ανοίγουν πάντα προς την καρδιά. Πες τώρα πως ένα κοπάδι σφαιρούλια τρέχουνε μέσα σ' α' κάπια φλέβα προς την καρδιά. Ότα φτάσουν σ' α' ένα από τα θυρόφυλλα, θ' αν τ' πατήσουν κι' ίσοπεδώσουν κι' έτσι θα διαβούν από πάνω του, μόλις νιώθοντας την ύπαρξή του, και θα τραβήξουν το δρόμο τους ίσα όμπρός σ' α' να μ' α' έχει τύχει τίποτα. Πες όμως πως ταξιδεύουν αντίθετα, δηλαδή από την καρδιά προς τις τριχωπές. Σ' α' φτάσουν στο άνοιχτό το στόμα του θυ- ροφυλλου, μερικά τους δίχως άλλο θα πέσουνε μέσα στο σακουλάκι, το σακουλάκι θ' α' φουσκώσει, κι' όσο φουσκώνει, τόσο περισσότερο αίμα θ' α' χυθεί μέσα, ως που τέλος θ' α' γιομίσει αίμα τόσο, που το θυρόφυλλο θ' α' αγγίξει την όροφή της φλέβας, όπως φαίνεται στο 'Αχν. 7 (αν είναι διό η, τρεις, θα σμιζούν όλες), και θα φράξει τη φλέβα.

'Αχν. 7

'Αχν. 7. Τομές Φλεβών με τα θυρόφυλλά τους. Στο άνω άχν. υποθέτουμε το αίμα πως τρέχει με τη σάιτα προς την Καρδιά, στο κάτω άχν. πως τρέχει τον αντίθετο δρόμο. Τ. Άκρη προς τις Τριχωπές. Κ. Άκρη προς την Καρδιά.

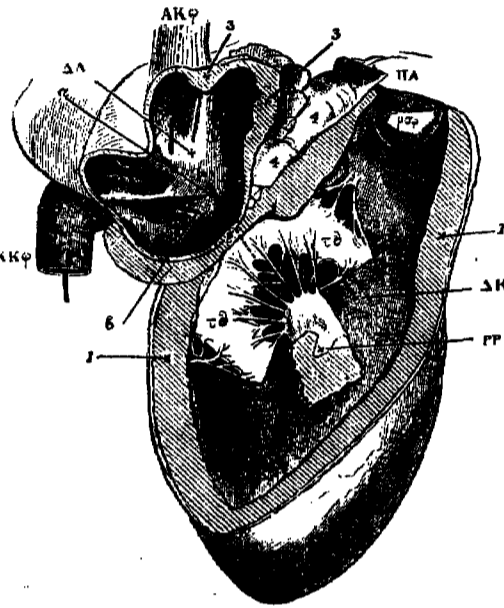
Τα θυρόφυλλα των φλεβών λοιπόν αφήνουν το αί- μα να διαβαίνει λείψτερο από τις τριχωπές στην καρ- διά, μ' α' όχι κι' αντίθετα. Αν ανασκουμπώσεις το μα- νίκι σου, θ' α' δεις μέσα στο πετόι του βραχιονιού σου μερικές φλέβες, όπου το αίμα ανεβαίνει από το χέρι προς τον ώμο. Ζούληξε με το δάχτυλό σου μιά τους πίσω προς το χέρι, και τότες θ' α' φουσκώσει κι' αν παρατηρήσεις προσεχτικά, θ' α' δεις μικρούς κόμπους εδω κι' εκεί, που ίσα ίσα γίνονται με το να φουσκώ- νουν τα θυρόφυλλα από το μαζεμένο αίμα. Αν όμως ζούληξεις αντίθετα, κατά τον άγκωνα δηλαδή, τότες γλήγορα θ' αν την αδιάσεις, κι' α' μ' α' ένα άλλο δάχτυ- λο άμποδίσεις να μπει στη φλέβα το αίμα καθώς έρ-

χεται πίσωθε, από το μέρος του χεριού δηλαδή, τότες η φλέβα θ' α' μείνει άδιανή κάμποση ώρα.

Τα θυρόφυλλα λοιπόν μέσα στις φλέβες είναι μιά αιτία που το αίμα πηγαίνει προς μιά γραμμή. Έχει όμως κι' άλλες αιτίες, κι' άφτες — που είναι κι' οι πιο σημαντικές — βρίσκονται στην καρδιά.

Άς π' α' με λοιπόν πάλι πίσω στην καρδιά του άρ- νιού.

30. Θυμάσαι από το 'Αχν. 6 πως οι διό μεγά- λες φλέβες, δηλαδή η άπάνου και κάτω κούφια φλέ- βα, ανοίγουνε στο δεξί λουβί. Ά σκίσεις της άρνήσας καρδιάς άφτες τις διό τις φλέβες, θ' α' δεις πως οι άκρες τους έχουνε χωριστά στόματα που ανοίγουνε σ' α' μικρό κούφωμα γλυστό, το περισσότερο του μέρος από μέσα με ποντικίνους, όπως έφοκα θ' α' δεις, τοίχους κι' όχι τόσο χοντρούς. Το μικρό άφτο κούφωμα είναι το δεξί λουβί. Το άχν. 8 (ΔΑ) το δείχνει με τις μεγάλες

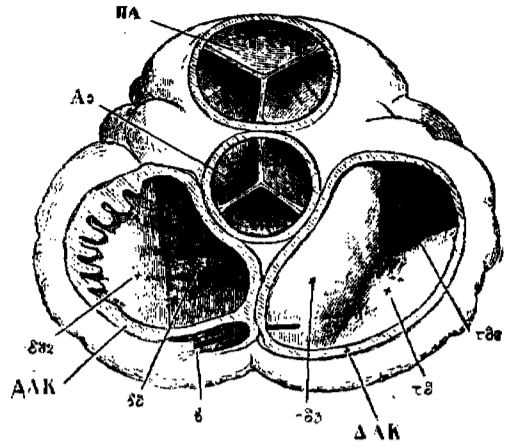

'Αχν. 8

- Δεξιά μεριά Καρδιάς άρνιού
ΔΑ. Κούφωμα του δεξιού λουβιού
ΑΚΦ. Άπάνου Κούφια Φλέβα
ΚΚΦ. Κάτω Κούφια Φλέβα (στην καθεμιά τους είναι χω- μίνη από μιά μπαλένα)
α. Μπαλένα χωμένη από το λουβί ως στην Κοιλίτσα διάμε- σα της Κοιλολουβικής Τρύπας
β. Μπαλένα περσμένη σ' α' Φλέβα που μέσα της άνοιγει η Φλέβα ή από την Καρδιά (ή Στεφανόφλεβα)
ΔΚ. Δεξιά Κοιλίτσα
γθ. Διό Φυλλαράκια του Τριπλόκορφου. Το τρίτο μόλις φαίνεται πίσω τους. Τα α είναι μπαλένα χωμένη διάμεσα των τριών. Μεταξύ στα διό Φύλλα και προσκολλημένη τους φαίνεται Ρώγα (ΡΡ) κομένη από το προσκόλλημά της στο μέρος του τοίχου της Κοιλίτσας το βγαλμένο. Άπάνου, η Κοιλίτσα τελίω- νει στην πλεμονική Άρτηρία (ΠΑ) σ' α' χουνί Μιά τσέπη του Μισοφύγγαρου (μψ) φαίνεται ελόκληρη, μιάς άλλης φαίνεται ένα μέρος μοναχά
1. Τοίχος της Κοιλίτσας κομένος αντίκρινά
2. Ό τόπος του Κοιλολουβικού Διχτυλιού
3. Τοίχος του λουβιού
4. Πύλος μεταξύ λουβι και Πλεμονική Άρτηρία

φλέβες άσκιστες ακόμα, μ' α' με κομένη τη δική του ό- ψη. Σ' α' άφτο το λουβί, έξον τα στόματα κατά τις διό μεγάλες φλέβες, κι' άλλο ένα μ' α' φλέβας που έρχε- ται ίσα από την ίδια την καρδιά ('Αχν. 8 β), θ' α' δεις κι' άλλο μεγάλο στόμα που πάει ίσα κάτω και που μέσα του μπορείς να χώσεις ως τρία σου δάχτυλα: Άφτο είναι το στόμα κατά τη δεξιά κοιλίτσα, και δέ θ' α' δυσκολεφτείς να χώσεις τα δάχτυλά σου μέσα από το λουβί στην κοιλίτσα και ν' αν τ' α' ξαναβγάλεις.

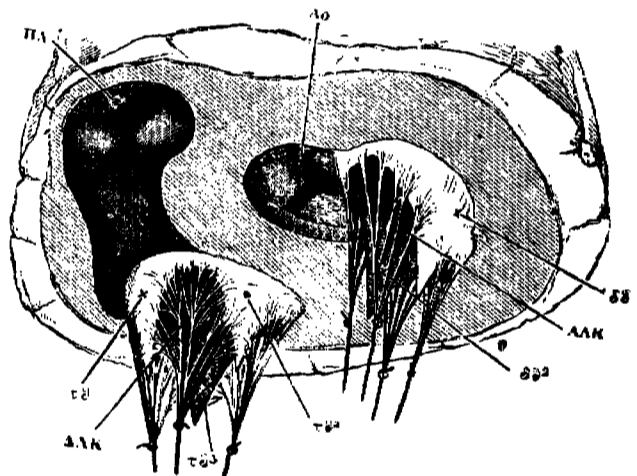
Και τώρα κράτα με το ένα σου χέρι την καρδιά με τρόπο που το λουβί να βλέπει προς τ' άπάνου, και χύ- σε λίγο νερό μέσα στην κοιλίτσα. Οι λίγες πρώτες κου- τλιές θ' α' πάνε σωστά μέσα. έπειτα όμως θ' α' δεις ένα φιλό άσπρα πετόι ή μεμπράνα που θ' α' ανεβεί πλέχον- τας ως στο στόμα και θ' α' φράξει ελότελα τη μπασιά από το λουβί στην κοιλίτσα. το νερό τότες θ' α' γιομί- σει άμέσως το λουβί και θ' α' ξεχειλίσει. Αν κοιτάξεις τη μεμπράνα προσεχτικά καθώς ανεβαίνει φουσκωμέ- νη, θ' α' δεις πως είναι κανωμένη από τρία κομμάτια σμιγμένα όπως σου το δείχνει το 'Αχν. 9 (τθ, τθ', τθ''). Άφτά τα τρία κομμάτια κάνουν το θυρόφυλλο το μεταξύ στο δεξί λουβί και στη δεξιά κοιλίτσα που λέ- γεται Τριπλόκορφο. Γιατί έχει άφτο το όνομα θ' α' κα- ταλάβεις, αν ανοίξεις τη δεξιά κοιλίτσα με ψαλίδι

'Αχν. 9

Στόματτα της Καρδιάς κοιταγμένα από πάνω. Τα λουβία και μεγάλα Αιματόσταμα κομένα από την Καρδιά ΠΑ. Πλεμονική Άρτηρία με τα Μισοφύγγαρα Θυρόφυλλά της
Αο. Άορτή, το ίδιο
ΔΑΚ. Δεξί Κοιλολουβικό Στόμα με τα τρία Φυλλαράκια (τθ 1, 2, 3) του Τριπλόκορφου
ΑΑΚ. Άριστο Κοιλολουβικό Στόμα με τα διό Φυλλαράκια (θθ 1, 2) του Διπλόκορφου. 3 μπαλένα χωμένη μέσα στη Στεφανόφλεβα

από το λουβί ως μέσα στην κοιλίτσα κατά μάκρος του πλεβρού της καρδιάς, ή αν κόψεις ελότελα το μπρο- στινό μέρος της κοιλίτσας όπως έγινε στο 'Αχν. 8. Θ' α' δεις τότες πως το θυρόφυλλο είναι κανωμένο από τρία τριγωνικά φυλλαράκια με βάσεις κολλημένες γύρω στο στόμα και με μύτες ή κορφές κρεμασμένες κάτω μέσα στο κούφωμα της κοιλίτσας ('Αχν. 10, τθ). Τα

'Αχν. 10

Στόματτα της Καρδιάς κοιταγμένα από κάτω. Όλόκληρες οι Κοιλίτσες κομένες από την Καρδιά
ΔΑΚ. Δεξί Κοιλολουβικό Στόμα τριγωνισμένο από τα τρία Φυλλαράκια (τθ 1, 2, 3) του Τριπλόκορφου. Τα Φυλλαράκια τεντωμένα με βάρη προσκολλημένα στις Τενοντικές Χορδές
ΑΑΚ. Άριστο Κοιλολουβικό Στόμα τριγωνισμένο από τα Φυλλαράκια (θθ 1, 2) του Διπλόκορφου
ΠΑ. Στόμα της Πλεμονικής Άρτηρίας. Τα Μισοφύγγαρα σμιγμένα και κλειστά
Αο. Στόμα της Άορτής με τα Μισοφύγγαρα Θυρόφυλλά της

Το μάκρο μέρος από το ΔΑΚ ως στην ΠΑ περσάται το χουνί που φαίνεται στο 'Αχν. 8

φυλλαράκια όμως δέν κρεμούν ελότελα λυτά, γιατί στα πλεβρά τους είναι δεμένες ψιλούτσικες κλωστές με τις άλλες τους άκρες κολλημένες ή στους τοίχους της κοιλίτσας ή συχνά σ' α' ποντικίνες μυτίτσες που λέ- γονται Ρώγες ('Αχν. 8 ΡΡ).

Πώς δουλεύουν άφτά τα θυρόφυλλα; Νά πως. Ό- ταν η κοιλίτσα είναι άδικνη και χύνεις μέσα της από το λουβί αίμα ή νερό, τα φυλλαράκια σπρώχνονται προς τους τοίχους της κοιλίτσας κι' έτσι αφήνουν φαρ- δύ άνοιγμα από το λουβί στην κοιλίτσα. Καθώς όμως γιομίζει η κοιλίτσα, το αίμα ή νερό πηγαίνει πίσω από τα φυλλαράκια και τ' α' ανεβάξει προς το λουβί. Όσο περισσότερο το αίμα ή νερό μέσα στην κοιλίτσα, τόσο πιο ψηλά ανεβαίνουν, ως που γιομίζοντας όλη την κοιλίτσα να σμιζούν και τα τρία και να φράξουν το ά- νοιγμα το μεταξύ στο λουβί και στην κοιλίτσα. Για- τί όμως δέ γυρνούν πίσωθε μέσα στο λουβί κι' έτσι δέν άνοίγουν πάλι άναποδα; Άμποδο είναι άφτες οι μι- κρές κλωστές που τα δένουνε στους τοίχους της κοι- λίτσας, οι Τενοντικές Χορδές, όπως τις λένε. Τα φυλλα- ράκια δηλαδή ανεβαίνουν ως που να τεντωθούνε άφτες

οί κλωστές, που έχουν ίσα ίσα τόσο μάκρος ώστε να φτάνουν τα φυλλαράκια να φτάνουν το άνοιγμα ως στη μέση κι' όχι παραπέρα. Κι' όσο πιο καλά τετάνουνται οι χορδές, τόσο σφιχτότερα σμίγουν τα φυλλαράκια και τόσο καλύτερα φράζουν το πέρασμα το από την κοιλίτσα στο λουβί.

Το τριπλόκορφο λοιπόν αφήνει το αίμα να τρέχει από το δεξί λουβί στη δεξιά κοιλίτσα το άμποδίζει όμως να τρέχει από την κοιλίτσα στο λουβί.

31. Τώρα κοιτάξτε και το κούφωμα της κοιλίτσας. Οι τοίχοι του είναι φαγνοί, που θα πει πουτικένιοι: θα δείς μάλιστα πως είναι πολύ χοντρότεροι παρά οι τοίχοι του λουβιού. Έξόν το άνοιγμα το προς το λουβί, άλλο άνοιγμα δέν έχουν παρά ένα, στην κορυφή της κοιλίτσας δίπλα δίπλα με το πρώτο. Αν περάσεις κάνν κοντύλι ή το δάχτυλό σου μέσα του, θα βρείς πως σε βγάζει σ' ένα μεγάλο αιματοστάμνο που ξέρεις απ' όσα είπαμε πριν πως είναι η πλεμονικιά αρτηρία (Αχν. 5, ΠΑ.).

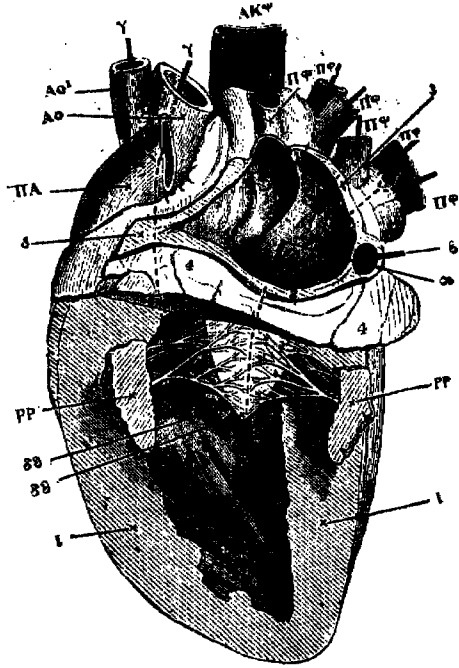
Σκίσε με ψαλίδι την πλεμονικιά αρτηρία άρχινώντας από την κοιλίτσα, όπως έγινε στο Αχν. 8, ΠΑ. Έφτος θα παρατηρήσεις τη γραμμή όπου τελιώνει η κόκκινη μαλακιά σάρκα της κοιλίτσας κι' αρχίζει η κίτρινη στερεή ουσία της αρτηρίας. Ίσα ίσα σ' άφτη τη γραμμή θα δείς τρία στη σειρά (ίσως έκοψες μάλιστα με το ψαλίδι ένα τους) όμορφότατα θυρόφυλλα, άπαράλλαχτα σαν τά θυρόφυλλα των φλεβών, μονάχα μεγαλύτερα και πιο καλλιτεχνικά φτιασμένα. Άφτά λέγονται Μισοφέγγαρα Θυρόφυλλα, γιατί το καθένα τους έχει μαρφή μισοφέγγαρη. Σήκωσέ τα με προσοχή και δές πόσο τρυφερά άντάμα και πόσο στερεά είναι. Δέ χρειάζεσαι να σου πω τί χρησιμεύουν. Έφτος το βλέπεις. Αφήνουν το αίμα να τρέχει από την κοιλίτσα στην πλεμονικιά αρτηρία, μα το άμποδίζουν να πηγαινει πίσω από την αρτηρία στην κοιλίτσα.

Στο δεξί λοιπόν μέρος της καρδιάς έχουμε δύο μεγάλα θυρόφυλλα, το τριπλόκορφο μεταξύ στο λουβί και στην κοιλίτσα και το μισοφέγγαρο μεταξύ στην κοιλίτσα και στην πλεμονικιά αρτηρία, που αφήνουν το αίμα να τρέχει κατά μια γραμμή, μα όχι και κατά την άλλη. Α δέν πιστέβεις, δοκίμασέ το. Βάλε ένα σωληνάρι μέσα είτε στην άπάνου είτε στην κάτω κούφια φλέβα νοπής καρδιάς δένοντας την άλλη, κι' ένα άλλο σωληνάρι μέσα στην πλεμονικιά αρτηρία. Α μ' ένα χοντρί χύσει τώρα νερό στο σωληνάρι της φλέβας, θα περάσει λουβί και κοιλίτσα και θα βγει από το σωληνάρι της πλεμονικιάς αρτηρίας όξω πολύ έρκελα. Δοκίμασε όμως να χύσεις νερό αντίθετα, δηλαδή από το μέρος της πλεμονικιάς αρτηρίας, και θα δείς πως δέν γίνεται το σωλ έ άρι άμέσως θα φραγτεί και μονάχα μερικές σταλαματιές φτάνουνε μέσα από την καρδιά ως στη φλέβα.

Τώρα σκίσε την πλεμονικιά αρτηρία ως εκεί που μπορείς, και παρατήρησε καθώς τη σκίζεις πόσο χοντροί είναι και στερεοί οι τοίχοι της. Έπειτα θα δείς πως γλήγορα χωρίζεται σε δύο κλάδους, έκανε για το

δεξί κι' έκανε για το άριστερό πλεμόνι. Ο καθένας τους πάλι, μόλις φτάσει στο πλεμόνι, χωρίζεται σε κλαδάκια, κι' άφτά πάλι σε άλλα, κι' έτσι δλοένα ως εκεί που μπορείς να ν' ακολουθήσεις. Ξέρεις απ' ό,τι ως τώρα έμαθες πως άφτά τα κλαδιά τελιώνουνε με τριχωπές που παν παντού μέσα στα πλεμόνια.

32. Όχι άλάργα από τους δύο τους κλάδους της πλεμονικιάς αρτηρίας θα βρείς — ίσως σκεπάσμένα με πάχος κι' άλλες ουσίες — μερικά σωληνάρια που θάν τ' άναγνωρίσεις άμέσως ως φλέβες: αν άνοιξεις μία τους, θα βρείς πως μπορούν να μπασεις μέσα της ψιλή βεργούλα που από τη μίαν άκρη βγαίνει στα πλεμόνια κι' από την αντίθετη την άκρη στο άριστερό μέρος της καρδιάς. Άφτες είναι οι Πλεμονικίες Φλέβες: κι' αν τις σκίσεις πέρα πέρα, θα δείς πως άνοιγουνε (με τέσσερα στόματα) σε κούφωμα κατά το άριστερό μέρος της καρδιάς, κούφωμα πές άπαράλλαχτο σαν το κούφωμα του δεξιού της μέρους, που το είπαμε δεξί λουβί (Αχν. 11). Δηλαδή άφτό το κούφωμα είναι το ά-

Αχν. 11

Δεξιά μεριά Καρδιάς άνοιχμένη
 ΑΟ'. Κλάδος της Άορτής (δές Αχν. 5, Α' σ')
 ΑΟ. Κλάδος της Άορτής (δές Αχν. 5, Α' σ')
 ΠΑ. Πλεμονικιά Άρτηρία
 ΑΚΦ. Άπάνου Κούφια Φλέβα
 ΑΡ. Ρώγες του μέρους της Κοιλίτσας του κομένου από την Καρδιά
 ΡΡ. Ρώγες του μέρους της Κοιλίτσας του κομένου από την Καρδιά
 ΣΒ. Τη διό Φυλλαράκια του Διπλόκορφου
 ΣΒ. Μπαλένα χωμένη στη Στεφανόφλεβα
 α. Μπαλένα από το λουβί στην Κοιλίτσα
 β. Μπαλένα χωμένη στη Στεφανόφλεβα
 γ. Μπαλένα χωμένη από την Κοιλίτσα ως στην Άορτή (Αο)

1. Τοίχος Κοιλίτσας κομένος αντίκρινά
2. Τοίχος λουβιού κομένος από την Καρδιά γύρω στο Κοιλολουβικό Στάμνο
3. Άλλα μέρη του λουβιού κομένα αντίκρινά
4. Πάχος όλόγυρα στη ρίζα της Κοιλίτσας (δές Αχν. 5, 2)

ριστερό λουβί, απ' όπου ένα άνοιγμα σε πκει στην άριστερή κοιλίτσα, άνοιγμα που μιάζει πολύ το άλλο το μεταξύ στο δεξί λουβί και στη δεξιά κοιλίτσα. Κι' άφτό το άνοιγμα φυλάγεται με θυρόφυλλο άπαράλλαχτο σαν το τριπλόκορφο, έξόν που τά φυλλαράκια του είναι διό άντις τρία (Αχν. 9, δθ, δθι). Για τούτο κι' άφτό λέγεται Διπλόκορφο. Τά φυλλαράκια του έχουν κι' άφτουνού κλωστίτσες κολλημένες στους τοίχους της κοιλίτσας, και δουλέθουν άπαράλλαχτα όπως του τριπλόκορφου.

Αν κόψεις με ψαλίδι από το λουβί ως μέσα στην κοιλίτσα, θα δείς πως η άριστερή κοιλίτσα (Αχν. 11) μιάζει πολύ σαν τη δεξιά, έξόν που οι τοίχοι της είναι πολύ πιο χοντροί, τόσο χοντροί που η άριστερή κοιλίτσα είναι το μεγαλύτερο μέρος της καρδιάς. Θάν το δείς άφτό αν κοιτάξεις το έξωτερικό νοπής καρδιάς.

Τά λουβιά είναι τόσο μικρά και τόσο σκεπάσμένα με πάχος που απ' όξω μόλις φαίνονται. Τό τί βλέπεις είναι καθαρό διό μικρές σαρκένιες γωνίες, μια του κάθε λουβιού (Αχν. 5, ΔΠ, ΔΠ), που συχνά τις λέν Παροτήματα των λουβιών. Τόν περισσότερες τόπο τον πίνουν οι κοιλίτσες: κι' αν καλοκοιτάξεις, θα δείς λοξη λουβίδα πάχος διάμεσα της καρδιάς (Αχν. 5, 3), που σημαδεύει τη γραμμή του σαρκένιου μεσοτοιχίου του μεταξύ στις δύο κοιλίτσες. Θα παρατηρήσεις άκόμα πως η άκρη της καρδιάς βρίσκεται δλοτέλα στην άριστερή κοιλίτσα.

Ας ξαναγυρίσουμε τώρα στο έσωτερικό της άριστερης κοιλίτσας. Άπάνου άπάνου, κοντά στο στόμα του λουβιού, έχει κι' άλλο ένα άνοιγμα, και μονάχα ένα. Α χύσεις το δάχτυλό σου μέσα, θα βρείς πως το δάχτυλό σου πηγαινει μέσα και σε σωληνάρι, που πρώτα κατεβαίνει ως από κάτω ή πίσω από την πλεμονικιά αρτηρία κι' έπειτα ξαναεβαίνει μπροστά. Άφτό το σωληνάρι το ξέρεις, είναι η άορτη. Αν το σκίσεις προς τ' άπάνου από την κοιλίτσα (και για να ν' τό κάνεις πρέπει να κόψεις την πλεμονικιά αρτηρία), θα δείς πως στην άριστερή μεριά, όπως και στη δεξιά, ο κόκκινος σαρκένιος τοίχος της κοιλίτσας, αλλάζοντας άξαφνα γίνεται ο κίτρινος στερεός τοίχος της αρτηρίας, και πως σωστά σ' άφτη την άράδα υπάρχουν τρία μισοφέγγαρα θυρόφυλλα άπαράλλαχτα σαν τά θυρόφυλλα της πλεμονικιάς αρτηρίας.

(Ακολουθεί)

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ (Πόλη) ΚΑΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΨΗ*)

ΑΝΝΟΥΛΑ. Τίποτα.
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Περπατεί στη σκηνή έχοντας σταβρωμένα τα χέρια. Βαστά μικρή σιωπή. Υστερα χτυπά το κουδουνάκι). Λενιώ!
 ΛΕΝΙΩ (Μπαίνει). Με φωνάζατε, κυρία;
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Ψήσέ μας δύο καφέδες... Θέλεις, Άνουλλα, καφέ;
 ΑΝΝΟΥΛΑ. Περιττός είναι.
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Πιέ, πιέ ένα, καταπραΰνει τα νέβρα ο καφές: ψήσε δύο καφέδες, Λενιώ.

*) Κοίταξε φύλλο 190.

ΛΕΝΙΩ. Άμέσως. (Φέβγει).
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Περπατεί πάντα). Κι' άφτη η μητέρα να μην έρτη...
 ΑΝΝΟΥΛΑ. Άφου έχει καλεσμένους...
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Τήν ήθελα... Είμαι σταναχωρημένη και δέν μπορώ να ύποφέρω τη μοναξιά.
 ΑΝΝΟΥΛΑ. Και ό άντρας σου;
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Ηθελα τη μητέρα, σου είπα...
 ΑΝΝΟΥΛΑ. Μα τί να σου κάνη, πρέπει ν' άφιση τους προσκαλεσμένους;
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Ούφ! προσκαλεσμένους!... κάτι απόμαχους... θα κάνουνε, λεί, συμβούλιο... άφτοι πούναί τόνα πόδι τους στον τάφο θα σώσουνε την πατρίδα... Να σου πω, Άνουλλα μου, τους σιχαίνουμαι όλους, όλους τους σιχαίνουμαι. Σά με πη ό Μιμίκος να πάμε και μεις, θα του πω να δρίση μονάχος του... καλύτερα κι' όλας, άπόψε θέλω ή συχία... Κι' άφτός ό Μιμίκος με τις σοβαρές του τις ενέργειες γίνηκε βαρετός... άνυπόφορος...
 ΑΝΝΟΥΛΑ. Μη λές, καημένη, τέτοια λόγια.
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Με πείσμα). Θα λέω, θα λέω...
 ΑΝΝΟΥΛΑ. Θυμώδισσα που είσαι.
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Με μαλακώτερο τόνο). Άκουσε, Άνουλλα, άπόψε θα μείνης να φάμε μαζί.
 ΑΝΝΟΥΛΑ. Γιατί να σ' άνησυχώ;

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Θα μείνης... θα κάνω για το γατήρι σου και θυσία, θα πιούμε σαμπάνια.
 ΑΝΝΟΥΛΑ. Έργαριστώ, δέν είμαι φίλη της σαμπάνιας: μα πώς θα είδοποίηση σπίτι;
 ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Στέλνω τη Λενιώ... (Κάθεται μια, κι' ύστερα σηκώνεται, βάζει τα χέρια της πίσω και περπατεί) Μη παραξενέβεσαι, Άνουλλα μου, σ' ό,τι σου λέω, έσύ είσαι το μόνο όντο που μπορώ να πω ένα μου μυστικό, βλέπεις άκόμη δέν έχω τη δύναμη να λέω τά μυστικά μου σ' όλο τον κόσμο... Νοιώθω μέσα μου κάτι να βράζει κι' από το βράσιμο άφτό να βγάλη ένα όχι... μια κρήνη... Σέχουμε χαλινάκια στο στόμα σαν τέλογο και σε όδηγούνε... έδώ πηγαινε... εκεί τράβα, μη στέκεσαι, μη γελάς, μην κλαίς... Δέν τη θεωρείς σκληριά πιά, γιατί συνήθισες σε μια τέτοια σκληριά... Δέν τη θεωρείς σκληριά πιά, γιατί έτσι συνήθισες, σ' άρέσει μάλιστα, δέ θέλεις αλλοιώτικα, δέ φαντάζεσαι πως υπάρχει αλλοιώτικα, πως είναι δυνατό να ύπάρχη, δέν προσπαθείς ν' ανακαλύψης κι' άμα διής κάποιον που άνακάλυψε και έφάρμωσε εκείνο που ανακάλυψε, του δείχνεις τά δόντια ή του γυρνάς τη ραχη με άποστροφή... Μια έπανάσταση νοιώθω μέσα μου... (Κάθεται). Κάτι θέλω που και γώ δέν μπορώ να τό δρίσω.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα Δρ. 10.—Για το Έξωτερικό φρ. χρ. 10

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στα κίосκια της Πλατείας Συντάγματος, Ομόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιδρόμου (Οφθαλμιατρείου), Σταθμού υπογείου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Έξαρχεια) στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (δδός Σταδίου, αντικρύ στη Βουλή).

Η συνδρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ενός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΤΡΑΜΑΤΑ

ΑΣΠΡΟ

στούς Χαράχτηρες και μαύρο στους Φυγάδες. Χαραχτήρες, παρακαλούμε, είναι οι Ραλλικοί, και Φυγάδες οι Θεοτοκικοί. Και τα λόγια αυτά τα παλιά τα είπε Ραλλικός επιφανέστατος και η γής δεν αναποδογύρισε από τα γέλια.

Βέβαια και μās χρειάζονται Χαραχτήρες πολιτικοί. Μά τους χαραχτήρες δε θά μās τους δώσουν οι σημερινές εκλογές, ούτε οι αυριανές. Οι σημερινές εκλογές θά μās δώσουνε μόνο Θεοτοκικούς και Ραλλικούς βουλευτάδες. Μά με το νάσαι Θεοτοκικός ή Ραλλικός βουλευτής δε θά πεί πώς είναι και Χαραχτήρας. Για να εκλεχτούνε Χαραχτήρες πρέπει πρώτα πρώτα να υπάρχουν και Χαραχτήρες που θάν τους εκλέξουνε. Μά όλοι πιά το ξέρουμε και το μολογάμε πώς οι πολιτικοί μας τώρα και τόσα χρόνια για ένα πράμα αγωνίζονται λυσσα-

σμένα, πώς να σβήσουν τους χαραχτήρες, και το καταφέρανε. Χαραχτήρες δεν ψηφίζονε σήμερα, κι ότα δεν ψηφίζονε Χαραχτήρες, αδύνατο να εκλεχτούνε και Χαραχτήρες.

Εμείς λοιπό σήμερα δε σās λέμε να μαυρίσετε τους Χαράχτηρες (!) και να ψηφίσετε τους Φυγάδες (;). Εμείς σās λέμε να μαυρίσετε τους Ραλλικούς, νάν τους μαυρίσετε αλύπητα, α βαρεθήκατε πιά τη Δημοκρατία, τα παλιά τα λόγια, τις αδιάντροπες βρισιές και τις Κορδονικές φρενιές. Ο Ράλλης σήμερα μās παρουσιάζεται σά νάν τάντιπροσωπεύει όλ' αυτά μās παρουσιάζεται ακόμα με τα πολιτικά του τερτίπια και σά Βρουκόλακας του Ντεληγιάννη. Νάν τονε μαυρίσουμε λοιπό για νάν τον κάνουμε άδρωπο σωστό, με σάρκες και με κόκκαλα. Άρκετά ή πατριόδα μας έπαθε με το Ντεληγιάννη. Δεν τής αξίζει να ξαναπάθει τα ίδια από το Βρουκόλακα του μακαρίτη.

ΜΑΣ

βλέπουν οι ξένοι! φωνάζει το «Ν. Άστυ» και πρέπει να μαζέψουμε λίγο τα λουριά μας, να βάλουμε νερό στο έκλογικό κρασί μας, να μην παρουσιαστούμε μεθαύριο στ'μάτια τους στούπι στο μεθήσι, με σανίδες και με κουμπούρες στους δρόμους.

Μās βλέπουν οι ξένοι! Άς μās δούνε λοιπόν κι άς μās καμαρώσουν. Άς καμαρώσουν τους άληθινούς Ρωμιούς, που μόνο για τη πολιτική ζύνε και μόνο για αυτή πέθαινανε. Στο Στάδιο μεθαύριο θά δούνε Ρωμιούς μασκαρεμένους σε αρχαίους Έλληνες. Άληθινούς Ρωμιούς, άφκισίδωτους κι άμασκάρευτους, μόνο οι έκλογές θάν τους δείξουν, κι αξίζει να ίδει κανείς και ζωντανούς άθρώπους όταν πάει να επισκεφτεί ξένη πόλη ζωντανή κι όχι νεκροταφείο.

Νά μās δούνε λοιπόν κ' οι ξένοι, κι ό Ραλλάκος κατέχει τη μαστοριά να πχρουσιάζει στους ξένους ένα τέτιο όλοζώντανο πανόραμα.

ΕΝΑ

μάθημα γερό έδωσε του Ράλλη ό κ. Τριανταφυλλάκος, άδιάφορο έν ό δεύτερος δεν όφελήθηκε καθόλου απ' αυτό.

Όταν πέρασε λοιπόν ό Ράλλης την περασμένη βδομάδα από την Τρίπολη κηρύχοντας το Βαγγέλιο του Κορδονίου, ό κ. Τριανταφυλλάκος κάλεσε τους δικούς του και τους συβούλεψε νάφισουν ήσυχο το

Ράλλη να πεί ό,τι θέλει. «Είναι ξένος μας, είτε, και πρέπει νάν ταποδείξουμε πώς οι Τριπολιτσιώτες σέβονται τους ξένους τους».

Ο Ράλλης τόσο έχτίμησε το εύγενικότατο αυτό φέρσιμο του πολιτικού αντίπαλου του, ώστε άμα γύρισε δώ σαλιάρισε κ' είπε ότι στην Τρίπολη δεν έγινε κανένα παρατράγουδο γιατί εκεί είναι... όλοι Ραλλικοί! Πάρ' τον και στο γάμο σου!

ΤΟ ΒΡΙΣΙΑΙ

που άκούει ό μακαρίτης ό Θών από μερικές έφημερίδες τώρα και μιά βδομάδα δε λέγεται. Μερικές μάλιστα τον κάνανε κι άνάγνωσμα και του φορτώνουνε στη μνήμη του όλες τις ψευτιές που μπορεί να κατεβάσει το κεφάλι: Άθνησιου άναγνωσματογράφου.

Νά βρίζεις πεθαμένο που ούτε νάπαντήσει μπορεί, ούτε να σε δείρει, δεν είναι παληκαριά και καιρός πιά νάν το συλλογιστούνε λίγο οι Άθνησιοί σημεριδογράφοι. Κακό βέβαια που ό Θών δεν άφισε τίποτε στο Έθνος ή στα φιλαθρωπικά καταστήματα, καθώς συνηθίζουνε να κάνουν όλ' οι πλούσιοι, μά αυτό δεν είναι λόγος να σκυλοβρίζεται ή μνήμη του.

Τό «Άστυ» τουλάχιστο δημοσιεύει τη βιογραφία του, έν και καμιά άνάγκη δεν ήτανε να μάθει ό κόσμος πώς πλούτισε ό Θών. Η «Άστραπή» όμως με τους «Έρωτες του Έπιμελητού» το παραξεκοντάκιασε και καιρό είναι τα παιδιά του Θών ή να πλερώσουνε—για να λέμε τα πράματα νέντα σέτα—να πάψει το περίφημο αυτό άνάγνωσμα ή να καταφύγουνε στον κ. Εισαγγελία.

ΠΟΛΟΙ

φοβούνται—όχι βίβλια κι άδικα—πώς τη Δευτέρα πρωί, όποιο, κι έν είναι το άποτέλεσμα της έκλογής, τα γιαπιά θά ρημαχτούνε και ή Σανίδα θά προβάλλει αδιάντροπα στους δρόμους της Άθήνας.

Τό είπε μάλιστα κ' ένας από τους κ. κ. Γιούς του Ραλλάκου αυτό: κι όταν καπιος του παρατήρησε πώς αυτό... δεν είναι καθόλου Συνταγματικό, ό κ. Γιός άπάντησε:

—Τό καταλαβαίνω, μά δε θάν μπορούσαμε να συγκρατήσουμε τους όίλους μας!

Δέν ξέρουμε α θάν μπορεί να νάν τους συγκρατήσει ή Έβουσία, για καλό όμως και για κακό έπρεπε νάφοπιστούν όλα τα γιαπιά της Άθήνας για να μη βρούν οι Ραλλικοί πολεμοφοδία.

ΛΕΝΙΩ (Φέρνει τους καφέδες). Όρίστε! **ΚΛΕΙΟΥΛΑ**. Νά πās στο σπίτι της κυρίας Άννούλας και να πās της μητέρας της, πώς άπόψε την κράτησα στο τραπέζι... άργότερα θά τη φέρη ό Μιμίκος.

ΛΕΝΙΩ. Στην προσταγή σας. (Φέβγει). **ΑΝΝΟΥΛΑ**. Ξέρεις, Κλειούλα, πώς έγινε νεβρική; Πολλές φορές δε σε καταλαβαίνω τί λές.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Νά με συχωρέσης... έν σε πειράζω παράβλεπε, καημένη, λιγάκι... Άφτίς τις μέρες έχω τις ιδιοτροπίες μου... δεν μπορώ να κεντήσω, να κοιτάζω το σπίτι μου και βλέπεις τί άκαταστασία... Κι ό Μιμίκος μούκανε παρατήρηση χτές... Για να μη με σκοτίζη... για δούλα δε με πήρε... σά δεν του άρέσει ός κάνει κι άλλοιώς... ό δρόμος είναι ανοιχτός.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Τί λόγια είναι άφτά, καλέ; για τον άντρα σου μιλάς έτσι; Όξω φρενών γίνηκες.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Όξω φρενών, μέσα φρενών, αυτό είναι... όπως του άρέσει του καθενός ός κάνει... Μούπ κ' ένα άλλο κάμποσο περίεργο... να κάνω, λές οικονομίες για να προσφέρουμε περισσότερα, αλλά του άπάντησα όπως έπρεπε... ός ανοίξει την κασούλα του. Ό μπαμπάς μου, έν και δεν ήτανε πλούσιος, δε μ' έμαθε όμως οικονομίες... (Ρουφά μια

γουλιά καφέ). Όψ!... τί βρωμόκαφες είναι άφτός... (Πετā το φλυτζάνι και γίνεται κομμάτια).

ΑΝΝΟΥΛΑ (Τρομαγμένη). Με τρώμαζες... θά με κάνης να σηκωθώ να φύγω... Άρχισα να σε φοβούμαι...

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Και τί σουκανα έσένα; έχω και γώ τα βάσανά μου.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Θαρρώ πώς βλέπω τη μητέρα σου. **ΚΛΕΙΟΥΛΑ** (Σηκώνεται, πλησιάζει την Άννούλα και την κοιτάζει στα μάτια). Άηλαδή;

ΑΝΝΟΥΛΑ (Με δειλία). Έτσι έκανε και κείνη σάν την έπαιρναν οι θυμοί.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Δε σε καταλαβαίνω.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Σου είπα τίποτε να μη με καταλαβαίνης;... σου είπα πώς μοιάζεις τη μητέρα σου.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Με ταραχή). Μά πώς σου φάνηκε να πās ένα τέτιο πράμα;

ΑΝΝΟΥΛΑ. Άς κάω το σταβρό μου... Μά σε πείραξε που σου είπα πώς μοιάζεις τη μητέρα σου;... σου φαίνεται παράξενο ένα παιδί να μοιάζη τη μητέρα του;

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Όχι, μά... θαρρούσα πώς θέλησες να με πειράξης... κάτι βρωμοφιθύρισαν οι κακές γλώσσες... ό βούρδουλας άφτός της κοινωνίας, που άδικα δίκαια σε χτυπά... Μά να σου πω την άλλη-

θεια, έχεις δίκιο, εγώ είχα άδικο να θυμώσω, μπορεί να μοιάζω τη μητέρα μου... Η μητέρα μου ήτανε γυναίκα λειψή, χωρίς πρόληψες, βράδιζε άνάλογα με το γούστό της, είχε τη δύναμη να περιφρονή τις κακές γλώσσες... κι άφτή ή περιφρόνηση βλέπω και γεννιέται μέσα μου και μου δίνει κάποια ήσυχία... Ναι, μοιάζω τη μητέρα μου, τώρα που γίνηκα γυναίκα το νιώθω ή ίδια. (Δένει άφτί) Με φαίνεται πώς χτύπησε ή πόρτα.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Χτύπησε, και γώ την άκουσα.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Ό Μιμίκος θάσαι... (Μαζέβει βιαστικά τα συντρίμματα του φλυτζανιού) Δέν πρέπει να τα διή...

ΑΝΝΟΥΛΑ. Σιάξες τα μαλλιά σου... είναι άνωκάτω.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Σκοτίστηκα, ξέρεις

ΣΚΗΝΗ Β΄

Μιμίκος και λοιποί.

ΜΙΜΙΚΟΣ. (Μπαίνει, βγάζει το καπέλο του και το άφίνει σε μιά πολυθρόνα). Καλησπέρα σας... Κάνει ένα κρφο όξου... τέτιον καιρό... Και νάχης τόσες δουλειές να κοιτάζης... σπίτι σου δεν μπορείς

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Ο κ. Τανάγρας και το «Πολύ άργά». —
 Η «σπασμένη στάμνα».

«Τόν κ. Τανάγρα τον άδικεί πολυ'τό υπερποιητικό ύφος που συνειθίζει να δίνει στα έργα του». Έτσι μου έλεγε μιá φορά κάποιος και μου ξήγησε πλατύτερα τή γνώμη του με τά λόγια τούτα. «Ο τρόπος αυτός του γραψίματος που θυμίζει παλιά ρομάντζα περασμένων καιρών κάθε άλλο παρά για τήν εποχή μας είναι. Όλα τά πράματα άλλαζανε με τόν καιρό και φυσικά άλλαξε κ' η αισθητική. Ο κόσμος σήμερα—θέλω να πω τόν κόσμο που νοιώθει—είναι περισσότερο κολλημένος στην ουσία και στην αλήθεια τών έργων που διαβάσει, και ζητεί όσο τó δυνατό μεγαλύτερη άπλόττητα στη μορφή και στον τρόπο που τού παρουσιάζονται. Ίσως έτσι είναι και περισσότερο κοντά στη Τέχνη και στη Ζωή. Απόδειξη ή Βορεινή φιλολογία κ' η καταπληκτική επιτυχία τών έργων του Γόρκη και του Χάμσον, τών δυό αυτώνων μοντέλων στην άπλόττητα και στην αλήθεια. Ο κ. Τανάγρας γράφοντας όπως γράφει μπορεί ίσως να φαίνεται περισσότερο μεσηβρινός, μοιάζει όμως λιγώτερο άληθινός και καθόλου μά καθόλου τεχνίτης. Αύτη είναι η γνώμη μου, κ' αν θέλεις, στα έργα του μέσα βρίσκω πλήθος μόνο από λέξεις που μου φαίνονται σά να πνίγουν κάθε άλλο τόσο ώστε με κάνουν να πιστεύω πως δε μεταχειρίζεται λέξεις για να μάς φανερώσει έρωτες, πόθους, χαρές και τά τέτοια, μά πως μάς τραγουδάει διάφορα αισθήματα με μιá κιθάρα από φανταχτερά και πλούσια λόγια. Τώρα κατά πόσο τó τραγούδιμα του είναι πετυχημένο, άλλο ζήτημα». Σωστή ή παρατήρηση, νομίζω όμως πως τόν κ. Τανάγρα δεν τόν άδικεί μόνο αυτό. Πολλά είν' εκείνα που χαρακτηρίζουν τó έργο του. Σε όσα ως τά σήμερα δημοσίεψε μυθιστορήματα ή δηγήματα, ιστορίες ή χορογραφίες (για τά δράματα θά μιλήσω παρακάτω) δεν κατάφερε να μάς δείξει και πολλά πράματα ώστε παραλίποντας, να πούμε ότι τó τάδε ή τó δεινά ψεγάδι τόν άδικεί. Είναι τόσα πολλά τά όσα τόν άδικούνε, που αν άρχίσουμε έτσι θά καταλήξουμε στην ιδέα ότι έλόκληρο τó έργο του

1) Αναφέρνω και τις χορογραφίες κατά καθήκον γιατί νομίζω πως αν τις παρέλειπα πρώτος ό συγγραφέας τους δε θά μου τó συχωρούσε είναι κι αυτές άπ' τά χαρακτηριστικά του έργου του, τó χαρακτηριστικώτερο ίσως.

είναι μιá μεγάλη άδικία στον έαυτό του. Άς παρθη λοιπόν άλλως τó ζήτημα και άς είπωθι νέτα σιέτα ότι και η ψυχή τών έργων του είναι άναλογη με τή φόρμα που τούς έδωκε. Δεν ξέρω ποιά μεγάλη ξενα μοντέλα θέλησε ν' αντιγράψει στη φόρμα και στην ψυχή κ' αν είναι θαμαστής του Δανούντζιου στα παθητικά ρομάντζα ή του Λοτέ στα περιγραφικά. Έκείνο που φαίνεται καθαρώτατα είναι ότι μπορεί ίσως να έδωκε στα βιβλία του τή μορφή εκείνων (άς τó υποθέσουμε), τήν ψυχή όμως ούτε ν' αντιγράψει μπόρεσε. Και δε μπόρεσε για δυό λόγους. Πρώτα γιατί δεν είχε τή δύναμη, κ' ύστερα γιατί από έσωτερική ανάγκη έπρεπε να χύση μέσα τή δική του αισθητική και φυσικά να ξανοιχτή ως εκεί μονάχα που έφταναν οι χαραγμένοι άπ' τήν αισθητική του αυτή όρίζοντες. Μή έχοντας τó χάρισμα τής βαθιάς παρατήρησης και τής ζωντανής αντίληψης που άρπάζει άμέσως μεγάλα κομμάτια ζωής, καθώς και τήν Τέχνη τήν άπαραίτητη για πιστή κ' άληθινή αντιγραφή τους, άρκέστηκε να πλάττη τους ήρωές του μονακόμματος όλους με τήν ίδια κυβερνήτρα ψυχή, τή δική του, καθώς και να πλέξη τις ιστορίες τους σύμφωνα με τις έσωτερικές όρμές που στους λογοτέχνες, που φαντάζονται μόνο χωρίς και να υποτάσσουν τή φαντασία τους στην επίδραση τής ζωής, καταντάει ανάγκη άναπόφευκτη. Έτσι σ' όλα του τά έργα άνταμώνει κανείς τόν κ. Τανάγρα κάτω από διάφορες μάσκες και ξεχωρίζει τους ήρωές τους χυμένους πάντα στο ίδιο καλούπισα νεβρόσπατα που απαγγέλουνε τούς αιώνιους στοχασμούς του συγγραφέα.

Γραμμένα με τέτοιο τρόπο τά μυθιστορήματά του και οι έρωτικές ιστορίες του—με τόν πάγο τής γλώσσας και τής μορφής—βάβαια πολυ λίγο αν μη τίποτα προσθέτουνε στη Ρωμαίικη φιλολογία.

Έκείνο όμως που χαρακτηρίζει περισσότερο τó έργο του είν' ένα περιγραφικό να πούμε άλά Πιέρ Λοτι ρομάντζο «Οι Σπογγαλιείς του Αιγαίου». Τό βιβλίο αυτό είχε κάποια επιτυχία μεγαλύτερη άπ' τις συνειθισμένες. Ο κ. Ξενόπουλος μάλιστα ένθουσιάστηκε κ' έγραψε τó «Τόπο στους νέους» Νομίζω πως στα τέτοιου είδους μυθιστορήματα που περιγράφονται έθιμα και συνήθειες ενός τόπου ή μιáς τάξης ανθρώπων, χρειάζεται κάποια μελέτη του τόπου και κάποια παρακολούθηση του βίου τών ανθρώπων που θά περιγράψει κανείς. Λοιπόν ό κ. Τανάγρας ή μελέτησε τó βίο και τή ζωή τών σφουγγαράδων και

τότε τίποτα δεν άντελήφθηκε ή, που είναι και τ' άληθινό, τίποτα δε μελέτησε. Γιατί πιό ψεύτικο πράμα δε ματάγεινε Ο φίλος μου κ. Ανθήμης που καλύτερα από κάθε άλλον είναι σε θέση να ξέρη τή ζωή αυτή, γιατί και στον τόπο τους ζή και πολυ μαζί τους νταραβερίστηκε, τ' έγραψε και τότε, που πρωτοβγήκε τó βιβλίο, στο Νομμά, και τώρα τó λείε όπου σταθεί κι όπου βρεθεί, πως άνθρωπος μόνο που δε γνώρισε ποτέ του σφουγγαρά μπουρδός να γράψει ιστορίες σφουγγαράδικες τόσο ψεύτικες. Απορώ λοιπόν με τόν κ. Τανάγρα πρώτα, που φιλοδοξεί να γείνη Λοτι—τής Ελλάδας με τó να περιγράψει πράματα που δεν είδε, και με τόν κ. Ξενόπουλο ύστερα που φωνάζει: Τόπο στους νέους! άφου οι νέοι αυτοί παρουσιάζονται με ψέματα. Μά θά πητε: που να ξέρη ό κ. Ξενόπουλος από Σφουγγαράδικη ζωή; Και σ' άπαντώ. Πως βρίσκει λοιπόν ωραία γραμμένη, δηλαδή άληθινά γραμμένη, μιá ζωή που δεν τή γνωρίζει καθόλου;

Άς έρθουμε τώρα να δούμε τόν κ. Τανάγρα του θεάτρου.

Πέρου τó καλοκαίρι τ' έν' άπ' τά θεάτρα παραστάθηκε πατριωτικό του έργο. Ο κ. Ξενόπουλος τότε τόν κατηγόρησε, και πολυ σωστά, πως έγεινε δημοκόπος τής Τέχνης, κ' ό κ. Τανάγρας άπαντησε πάνω κάτω έτσι: «Οτι προστύχε τήν τέχνη του για να τόν καταλάβη ό λαός κ' άκόμα ότι έχει έργα λεπτογραμμένα και κομψά που θά φχαριστήσουνε σίγουρα τήν άριστοκρατία και τόν κ. Ξενόπουλο. Δεν ξέρω αν ό κ. Ξενόπουλος φχριστήθηκε με τó «Πολύ άργά» ή άριστοκρατία όμως δε μου φαίνεται να πολυφχαριστήθηκε. Μά πρώτα πρώτα δεν καταλαβαίνω τί πά να πη κατεβάζω τήν Τέχνη μου στο λαό ή τήν άνεβάζω στην άριστοκρατία. Τέτοιο πράμα είν' άδύνατο, δε γίνεται. Βάλτε έναν έκλεκτό ποιητή να γράψη κάτι χυδαίο. Θά προσπαθήση, θά πολεμήση με τή φύση του, και στο τέλος θά νικηθι και θά καταντήση να γράψη κάτι έκλεκτό. Καθώς και τάνάποδο. Ο χυδαίος πάντα χυδαίος θά μείνη όσο κι' αν προσπαθήση να γίνη λεπτός κ' έκλεκτός. Λοιπόν κι' ό κ. Τανάγρας δεν μπορεί να κάνει τó άδύνατο. Τό καλοκαίρι πήρε έν' άνάγνωσμα και τόνκανε δράμα. Πάει καλά, μά κι' ό ίδιος τόμολόγησε πως ήταν καμωμένο για τó λαό. Μά τώρα που προσάθησε ν' άνεβάση τήν τέχνη του στην άριστοκρατία κ' άπέτυχε, τί θά μάς πη άραγε;

*

να καθίσης... Κλειούλα, έ Άλέκος δε φάνηκε;

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Ο Άλέκος; όχι...

MIMIKOS. Πως έγινε άφτό... Τώρα εϊμαστάνε μαζί, έρχόμασταν έδω και του είπα να προχωρήσει... είχα δυό λόγια να πω σε κάποιον... Κάπου θά σκάλωσε...

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Μπορεί.

MIMIKOS. Απόψε δε θά φάω έδω... θά πάμε με τόν Άλέκο στου πατέρα σου, έχουμε συμβούλιο... Θάνα κι ό θεός σας, δεσποσύνη Άνουλα.

ANNOYΛA. Από τά σπουδαία ποτέ δε λείπει εκείνος...

MIMIKOS. Ά! είναι σπουδαίος άνθρωπος ό θεός σας, ή κοινωνία όλη τότε σίβεται και τόν έχτιμα, αν και κάποτε σου γεννά κάτι ιδέες που μπορεί να σας όρμηνήψη και να κρίνη όρθά, έχει ένα πειστικό διαβολεμένο... Έμένα μου επιβάλλεται άφτός ό άνθρωπος... είναι σοφός.

ANNOYΛA. Η καλωσύνη σας, κύριε Καλούδη, τόν άνεβάζετε πολυ τó θεό μου.

MIMIKOS. Τό σωστό. (Άνοίγει ένα συρτάρι και σκαλίζει). Είχα βάλλει έδω ένα χαρτί.

ANNOYΛA (Σιγά στην Κλειούλα). Τώρα θυμήθηκα, στο χορό τών Κυριών εϊτανε κι ό κ. Ά-

λέκος... Τό κομπλιμέντα που έκανε τής Φοφώς εϊτανε άλλο πράμα, τόσο πολυ που κάτι είχανε ψιθυρίσει μερικοί.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Άντε και σύ...

ANNOYΛA. Σε βεβαιώ, αλλά γιατί ταραζέσαι;

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Έκείνη σε όλους κουνεί τήν ούρά της, τήν ξέρω εγώ τί τσαπού που είναι...

ANNOYΛA. Όχι, καημένη, μην άμαρτάνης, εγώ δεν είδα διόλου να τόν κυνηγήση, εκείνος πήγαινε από πίσω της...

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Κι άφτοι οι άντροι, ξεφτελισμένα όντα.

ANNOYΛA. Μά γιατί, Κλειούλα μου, νέος εϊκείνος, νέα και κείνη, δεν μπορούνε ν' άγαπηθούνε;

ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Με ψέφτικη άταραξία). Μά πές μου τα, έχω περιέργεια να μάθω, είναι τόσο διασκεδαστικά πράγματα...

MIMIKOS. Δόξα σοι ό Θεός! Πετα κανείς τά πράματά του από τή βιάση του όπου τύχει κ' ύστερα πάνε γύρεβε. (Περπατεί στην κάμαρα, τó μάτι του πηγαίνει στο καταστραμμένο κέντημα, τó παίρνει). Τ' είν' άφτό;.. Σά δε γελιέμαι είναι κέντημα ξεσκισμένο.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Τό βρήκες, δικό μου είναι... Δεν

τό πέτυχα και τó κουρίλιασα.

MIMIKOS. Είναι δυνατό τó δικό σου τó χερσκι να μην πιτύχη ένα κέντημα;

ANNOYΛA. Και γώ τής τó είπα...

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Να που δεν τó πέτυχα.

MIMIKOS. Τό Κλειουλάκι μου, τó καλό μου τó πουλάκι, που ό,τι κάνει έχει και μιá χαρίτσα, ένα γούστο ιδιαίτερο.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Έσείς δεν είστε καλήτεροι κριτάδες από μένα.

MIMIKOS. (Τήν άγκαλιάζει) Έλα, μικρούλα μου, και μη θυμώνης... έλα, άηδονάκι μου λαχταριστό, μην κατεβάξης τó πρόσωπό σου και χάνω τή μαγεία τώ ματιώ σου...

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. (Ξεφίβγει από τήν άγκαλιά του) Καλά, καλά.

MIMIKOS. Είναι τώρα κάμποσος καιρός που νομίζει κανείς πως δε μ' άγαπάς...

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Μπορεί.

MIMIKOS (Τής κλείνει τó στόμα με τó χέρι). Σώπα, τρελλό μου, που ώρες ώρες έχεις τά καπρίτσια σου, που θες όλο να κεντάς.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Ναι, να κεντώ.

MIMIKOS. Μά τί να κάνης, ή άγάπη όλα τά ύποφέρει... Μά τί διάβολο, άκόμη άφτους νάρτη.

Τό «Πολύ άργά» του δε βρϊσκω νάχη κανέν... άπ' τά ψεγάδια που άναφερα παραπάνου Δέν έχει... ούτε κέν ύφος ύπερποιητικό, δέν είναι ούτε ψεύτικο...

*

Η «Σπασμένη στάμνα» είναι μία τεχνικώτατη γερμανική κωμωδία με λεπτό κι έξυπνώτατο διάλογο... μεταφρασμένη θαυμασία άπ' τον κ. Κ. Χατζόπουλο...

Οι ήθοποιοί όλοι παίζανε λαμπρά. Ο Ζάνος και ή Φύρος στην πρώτη γραμμή. Καλοί και ή Δίδα Κοτοπούλη...

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

ΣΤΑΣΟΥ!

Στάσου! Σέ άγγάντεμα!
Στάσου, και σ' είδα,
Μοίρα πεντάμορφη,
Καλοκνρά,
Ο ήλιος έχυνε
Φωτοποτάμια
Χρυσά, άργυρά

Κ' έκυματούσανε στο άροα μαλλιά σου,
Μή φεύγης... Στάσου!

Γλυκόν αντίλαλο
Μες στα ρουμάνια
Τό φώς που ξάνοιγε!...

Ζωής παλμός
Έίταν οι άχιτιδες του
Δημιουργίας
'Ανασασμός!

Τριγύρω μου έλατα, κάτου μου χιώνια,
Ζωή αιώνια.

Στάσου! Σ' άργίκησα
Πού τραγουδούσες
Μεσονυχτιάτικα
Μ' άγρια χαρά!

Θρηολογούσανε
Κ' οι κουκουβάγιες...
Και τά νερά
'Αφρίζαν, μούγκριζαν, τά μαγεμένα,
Ξαλαφιασμένα!

Τσακάλια ρυάζονταν,
Ξυπνούσε ο γκιώνης
Τάστρα επεδείνανε
Τρεμουλιαστά
Λύκοι άλυχτούσανε,
Τ' άρνάκια έτρέμαν
Μες στη σπηλιά!

'Όλα άνατριχιάζαν στο πέραμά σου...
Νεράϊδα, στάσου!

Ξαναξημέρωσε
Κ' ή 'Οξιά έβογογούσε...
Οι κάμπιες έπιαναν
Μακριά γραμμή
Πεύκο για νάβρουνε...
Μά ωϊμέ! περνούσες
Σάν άστραπή!
'Αντίτρα έγίνηκες και άγριο σφοδύνη
Στο κορφοβούνη!

Σπηλιά του Μαρτίνα,
(Μεγάλο Χόυνι της 'Οξιάς).
27 του Φλεβάρη 1906.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ*

('Από τά τελευταία «Παναθήναια» 15 του Μάρτη, σελίδα 345).

Ο κ. Ταγκόπουλος ό όποιος, καθώς μου έλεγε προχθές μία εύφρεστάτη κυρία αδέν είναι ούτε τόσο κακός άνθρωπος ούτε τόσο κακός συγγραφεύς...

Είναι άπαράλλακτον με τό πρώτον και κατά την ιδέα και κατά την μορφήν. Καμμία προσπάθεια εις μέρους του δραματικού πρός δραματικώτεραν διατύπωσιν του μύθου του... Είς την σκηνήν μόνον διαλόγοι άτέλειωτοι, κάποτε έξυπνοι, συχνά σοβαροί, συχνότερα άνωστοί, και πάντοτε άναληθείς, άφύσικοι...

'Αλλ' έν ό κ. Ταγκόπουλος δέν μας άρέση ως

* Σημείωση του ύποφαινομένου. Θα είτανε άδικο μιά τόσο δυνατή και καλοσυνείδητη κριτική νά μή διαβαστεί κι άπό τούς άναγνώστες του «Νουμά», άφού δυστυχώς τά «Παναθήναια» δέν διαβάζονται άκόμα άπ' όλον τον κόσμο... ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΑΡΙΘΜΗΤΟ ΑΝΤΙΣΤΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΕΙΑΣ...

Α. Π. Γ.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Ποιος είναι άφτός;
ΜΙΜΙΚΟΣ. 'Ο 'Αλέκος, δέν σου είπα πώς περιμένω τον 'Αλέκο;

ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Κάνει πώς περπατάει και πηγαίνοντας στον καθρέφτη, σιάζει τά μαλλιά της). Μά σου είπε πώς θέρτη δίχως άλλο;

ΑΝΝΟΥΛΑ (Βλέπει περιέργα την Κλειούλα. Χαμηλόφωνα). Παράξενο!

ΜΙΜΙΚΟΣ. Βέβαια και θέρτη... και ή ώρα περνά...

ΑΝΝΟΥΛΑ (Χαμηλόφωνα). Τι λαμπρός άνθρωπος και... μά τί νά πη κανείς...

ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Με ταραχή). Σταθίτε, μου φαίνεται πώς χτυπά ή πόρτα, και ή πόρτα χτυπά... (Φωνάζει) Δενιά, γρήγορα την πόρτα... Κ' είμαστε εδώ άνω-κάτω. (Κοιτάζει γύρω την κάμαρη).

ΑΝΝΟΥΛΑ (Χαμηλόφωνα). Ξετρελλάθηκα... Δέν μπορώ νά βλέπω... όλα έξηγοούνται τώρα...

ΣΚΗΝΗ Γ'.

'Αλέκος και λοιποί.

ΑΛΕΚΟΣ (Μπαίνει, πιάνει τό χέρι της Κλειούλας και 'Αννούλας). Καλησπέρα σας, κυρία, κα-

λησπέρα σας, δεσποσύνη. (Οί δυό γυναίκες χαιρετούν).

ΜΙΜΙΚΟΣ. Τι γίνηκες, βρε άδερφέ.
ΑΝΝΟΥΛΑ (Σκέφτεται). 'Η μάνα της!...

ΑΛΕΚΟΣ. Πήγα και πήρα ένα πακέτο τσιγάρα.

ΜΙΜΙΚΟΣ. 'Ελα, μην έτοιμάζεσαι νά καλοκαθίσης... (Παίρνει τό καπέλο του) Σου άρέσει ή ζεστασιά και τό χουζούρι, μά κ' ή δουλειά δέν είναι άσκημη, μάλιστα όταν είναι δουλειά σαν άφτή που θά πάμε νά κάνουμε... Λοιπόν... πρέπει νά φέβουμε... μόλις θά προφτάσουμε νά τσιμπήσουμε κατιτίς... ή ώρα του συμβουλίου πλησιάζει... (Κοιτάζει τό ρολόϊ του). Μία ώρα άκόμη... Μία φορά όμως που είχες την καλωσύνη νά πάρης τσιγάρα δώσέ μου καιμένα.

ΑΛΕΚΟΣ (Του δίνει). 'Ορίστε, θες και σπρίτο;...

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. 'Εχουμε και μείς σπρίτα, κυρία 'Αλέκο... (Ανάβει ένα σπρίτο και προσφέρει φωτιά και στους δυό, που έφχαριστούν με κούνημα του κεφαλιού). Καί τόσο δυνατό φώς βγάζουνε τά σπρίτα μας, που, σάς βεβαιώ, μπορούνε νά φέξουνε κι άφτά άκόμα τά καϊορθώματα που κάνατε στο χορό των Κυριών.

ΑΛΕΚΟΣ. 'Ο κυρία... με συκοφαντείτε.
ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Τά σπρίτα μας δέν έχουνε τό ίδιομα τά άσπρα νά τά κάνουνε μάβρα.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Σε τσάκωσα, κατεργαρέλο, μου τήκουφτες; Ποιος ξέρει, θά πήρες και θάδωσες πια έκεϊ μέσα, στη λουλουδοσπαρμένη σάλα, που μπορούσε νά πη ένας ποιητής.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Με κακία). Και σά μάλιστα βρίσκονται κάτω λουλούδια, που σκορπίζουνε φώς, ζαλιζεται κανείς άπό τό πολύ φώς τους και δέν ξέρει τί κάνει.

ΑΛΕΚΟΣ. 'Η κυρία Κλειούλα θέλει νά με πειράξει... ξέρει πώς οι άθώοι πειράζονται έφολλα.

ΜΙΜΙΚΟΣ. 'Αφτά που λίτε σωστά και άγια, μά δέν μπορούμε νά μακραίνουμε τή συνδιάλεξη... (Στήν 'Αννούλα). 'Αν έχη την ευχαρίστηση ή κυρία 'Αννούλα, μπορεί άπόψε νά κινή την κυρία συντροφιά... θά τό θεωρήσω ύποχρέωση.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ. Φρόντισα γι' άφτό.

ΜΙΜΙΚΟΣ. 'Αν δέν είτανε τόσο μεγάλη άνάγκη δέν θά πήγαίνα... θά κάναμε ώραία συντροφιά άπόψε... του κυρίου 'Αλέκου δέν του κακοφαίνονται οι συντροφίες μας.

ΑΛΕΚΟΣ. 'Επρεπε νά πής πώς πολύ μ' καλόφαινούνται και μάλιστα μ' ένθουσαζούνε.

δραματικός, και αν ειλκρινίστατα και φιλικώτατα θα τον εσυμβουλευαμεν—εστου και μετὰ τήν αποπεράτωσιν τής τριλογίας του, — νὰ εγκαταλείψη τὸ εἶδος δριστικῶς, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν τὸν ἐκτιμῶμεν και δὲν τὸν σεβόμεθα ὡς ἐργάτην τῆς Ἰδέας. Ἀπεναντίας μάλιστα· αὐτὴ ἡ ἐπιμονὴ του εἰς τὸ νὰ γράφῃ παρὰ τὴν κλίσιν του δράματα, μόνον και μόνον διότι νομίζει ὅτι με αὐτὰ θα εἰξυπρητηθῆ ἡ Ἰδέα του καλλίτερα και ἀποτελεσματικώτερα, ἀποδεικνύει ἴσα ἴσα ὅτι ἀγαπᾷ τόσον αὐτὴν τὴν Ἰδέαν, ὥστε νὰ μὴν τὸν μέλῃ ἂν δι' ἀγάπην της ἐλαττωνεταί;) και ἂν ἀκούη κάθε τόσον ἀπὸ κριτικούς και ἀκρίτους τὸν ἀναβαλλόμενον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΒΝΟΠΟΥΛΟΣ
DR. KARL DIETERICH
Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ*

(Ἡ ἀρχὴ του στὸ περασμένο φύλλο).

Τῆ δεύτερη φάση του γλωσσικοῦ ἀγώνα σημείωσαν τὰ «Εἰδῶλα» τοῦ Ἐμ. Ροΐδη. Ὁ συγγραφέας χωρὶς νὰ εἶναι εἰς ἐπαγγέλματος γλωσσολόγος μπόρσσε νὰ κοιτάξῃ ἀπὸ ἓνα ὑψηλότερο γλωσσικοφιλοσοφικὸ σημείο τὸ ζήτημα, και κατώρθωσε με πλουσίους παραλληλισμούς ἀπὸ τις νέες Εὐρωπαϊκὲς γλώσσες νὰ ἀνατρέψῃ θαυμάσια τις κύριες προλήψεις τῶν γραμματισμένων Ἑλλήνων ἐναντίον τῆς μητρικῆς τῶν γλώσσας, τῆ δὲθεν διαφορά της, βλάβη της, ἀνωμαλία και φτώχεια της. Τὸ βιβλίο του ἀντίθετα πρὸς τὸ βιβλίο τοῦ Ψυχάρη εἶχει καθαρὸ ἀντικειμενικοθεωρητικὸ χαρακτήρα και εἶναι ἱγραμμένο—φυσικῶς ἀπὸ πρακτικὸ λόγο—στὴ συνθηματικὴ καθαρροῦσα, τὴν ὁποία ὁ συγγραφέας ἐμμέσως πολεμάει.

Ἐνῶ ὁ Ψυχάρης και ὁ Ροΐδης ἐξέτασαν τὴ γλώσσα του λαοῦ ὡς κάτι τι ἀπομονωμένο, και ἐτόνισαν πρὸ πάντων τὸ γραμματικοφιλολογικὸ μέρος του ζήτηματος, δύο ἄλλοι ἐξέτασαν τὴ γλωσσικὴ ἀναμόρφωση ὑπὸ αἰσθητικῆ ἐποψῆ και ἐτσι τὴν ἐφεραν σιμώτερα στὸ κέντρο τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

*) Δημοσιεύθηκε τὸν Ὀχτώβρη του 1905 στὸ γερμανικὸ περιοδικὸ Grenzboten.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Ἐν εἶλεγα τὸ πρῶτο, τὸ ἴδιο κάνει, ἂν εἶλεγα τὸ δέυτερο ἔλεγα ὑπερβολὴ. (Οἱ δύο ἀντροι χαιρετᾶνε και φέδγουνε).

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Κλειούλα και Ἀνωούλα.

ΚΛΕΙΟΥΛΑ (Τρέχει ὡς ξαφνισμένη στὸ παράθυρο και κοιτάζει στὸ δρόμο. Ἐξω σκοτάδι βαθύ. Κρατεῖ σιωπῆ μακριά. Ἡ Ἀνωούλα τὴν κοιτάζει ἀκίνητη. Σὺν δ' ἡχος τῶν βηματίων τῶν ἀντρῶν στυς τῆς, ἡ Κλειούλα ξαφνικὰ ἀφίνει τὸ παράθυρο και ῤήχεται στὸ λαμδ τῆς Ἀνωούλας κλαίοντας μ' ἀναφυλλητό). Ἀνωούλα μου, ἀγαπημένη μου Ἀνωούλα... νὰ ξέρης πόσο εἶμαι βασανισμένη.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Οἱ μυρωδιές, οἱ μυρωδιές!

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Ἡ σκηνὴ παρασταῖν τὸ γραφεῖο του Μιμικού, πλούσια ἐπιπλωμένο, ὡς κάμαρα ὑποδοχῆς. Ἀναπαφτικὲς πολυθρόνες κ' εἶνα γραφεῖο με χαρτιά και

δὲν τῆ θεωροῦν πλέον με ξερὴ λογικὴ ὡς ἱστορικὴ ἀνάγκη ἀλλὰ σύμφωνα με τὸ αἶσθημα ὡς ἀπαίτηση τῆς ποιητικῆς φαντασίας.

Πρῶτα πρῶτα ἐτόνισαν ὑπ' αὐτὴ τὴν ἐποψῆ τὸ ζήτημα—και τὸς ὀφείλεται γι' αὐτὸ τιμῆ—οἱ δύο πρῶτοι ἔλληνες αἰσθητικοί, Ἰάκωβος Πολυλάς και Κωστῆς Παλαμᾶς, ὁ δεύτερος μάλιστα γνωστός και ὡς ὑπέρροχος λυρικός ποιητής. Ὁ Πολυλάς, ὁ ἀπόστολος και βιογράφος του πρῶτου μεγάλου ποιητῆ Διονυσίου Σολωμοῦ και μεταφραστῆς του «Ἀμλέτου», ἐγράψε τις σκέψεις του γιὰ τὴ νεοελληνικὴ φιλολογικὴ γλώσσα σ' ἓνα βιβλιαράκι τὸ 1892. Παρβαλλει τὴν ἀκαδημαϊκὴ ποίηση του Ραγκαβῆ, τῆς ὁποίας τὴν τεχνητὴ γλώσσα θεωροῦσαν ὡς πρότυπο, με τὴν ποίησιν του Σολωμοῦ τὴ βγαλμένη ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς λαϊκῆς ποίησης και ἡ πρῶτη ἔχει τὴν ἴδια σχέση με τὴν δεύτερη τὴν ὁποία εἶχει μεσαιωνικὴ ποίηση τῆς Ἰταλίας με τὴ ποίηση του Δάντη. Και εἶναι βίβαια τὸ ἴδιο ψυχολογικὸ φαίνόμενο ὅταν ὁ Πολυλάς λέγει γιὰ τὸς νεο-ἔλληνες κλασικιστάς: «εἶμειναν τέκνα πιστὰ τῆς σχολαστικῆς παραδόσεως» ἡ θερμὴ λατρεία του θαυμασίου ὀργανισμοῦ τῆς ἀρχαίας, ὁ εὐγενὴς ζήλος νὰ προικίσουν τὸ ἔθνος με γλώσσαν φιλολογικὴν, ἀντίπαλον τῶν νεωτέρων, τὸς ἔκαμαν ν' ἀκολουθήσουν μὲθοδον κατ' ἐπιφάνειαν συντελεστικὴν, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἀνίκανον, εἰς τοῦτο κληρονομικὴ ριζωμένη πλάνη τὸς ἐμπόδισε νὰ συλλάθουν τὴν ἀληθῆ του συγγραφῆως ἀποστολήν, ἡ ὁποία συνίσταται κυρίως νὰ συνεργήσῃ, ὡς ἀνωτέρα και πλέον φωτισμένη διάνοια, εἰς ὀργανικὴν ἐκτύλιξιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσας, ὅχι ποτε εἰς αὐθαίρετον διόρθωσιν και παραμόρφωσιν... Ἡ τεχνητὴ ἀτμόσφαιρα, ὅπου ἐκλείσθησαν, και τὸ πνεῦμα τὸς ἐπνίξε, και τὸ αἶσθημά τὸς ἐμάκρανεν...»

Ὁ Πολυλάς ὡς κορφιότης του εἶναι, καθὼς και τὸ μεγάλο πρότυπό του ὁ Σολωμός στηρίζεται στὸν Ἰταλικὸ πολιτισμὸ, και εἶναι παράξενη συμπτωση ὅτι αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς του χρειάστηκε τόσο καιρὸ νὰ εἰλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ δεσμὰ του λατινισμοῦ, ἐγινε τώρα εἰλευθερωτῆς τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας· ἐπειδὴ καθὼς σ' ἄλλο μέρος εἶπαμε ὅλη ἡ νέα φιλολογικὴ κίνησις τῆς Ἑλλάδος πηγάζει ἀπὸ τὴν Κερκυραϊκὴ κίνησις ἡ ὁποία πάλιν ἦλθε κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν Ἰταλία.

Ὡς χαρακτηριστικὲς ἐμφανίσεις σ' αὐτὸ τὸν κύκλο του Ἰταλοελληνικοῦ πολιτισμοῦ ὀνομάζουμε τὸν

ἡμιἔλληνα Ἰταλὸ Νικόλαο Θωμαζαῖο, ὁ ὁποῖος λαβαίνοντας ὑπ' ὄψη και τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα ἐγράψε μιὰ σημαντικώτατη μελέτη γιὰ τὴ στενωτάτη σχέση τῆς γλώσσας και του πολιτισμοῦ, και τὸν Γεώργιο Καλασγοῦρο ὁ ὁποῖος σὲ μιὰ μελέτη γιὰ τὴ μετάφραση του «Ἀμλέτου» ἀπὸ τὸν Πολυλά, σὲ ἰδιαίτερες πραγματεῖες καθὼς και σὲ πολλές μεταφράσεις ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴ ποίηση, ὕπερασπισε τὴ γνώμη πὼς πραγματικὴ ἀκμὴ τῆς νεοελληνικῆς ἱφιλολογίας μπόρει νὰ ὑπάρξῃ μόνο με τὴ λαϊκὴ γλώσσα εἰξυγενισμένη ἀπὸ τὴν Τέχνη.

Σχεδὸν τὴν ἴδια ἐποχὴ που δημοσιεύτηκε ἡ γλωσσικὴ μελέτη του Πολυλά, δηλαδή στὴν ἀρχὴ του 1890οῦ ἔτους πᾶρε ἡ γλωσσικοαισθητικὴ κίνησις στὴν Ἀθήνα μιὰ γερὴ ὄθησις και προαγωγή ἀπὸ τὴ κριτικὴ δράσις του Ποιητῆ Παλαμᾶ. Ὡς ποιητῆς και ὡς κριτικός μᾶς θυμίζει ἀρ' ἐνὸς τὴν Κορφιότικη σχολὴ και ἀρ' ἐτέρου τὸς Γάλλους. Ἐδῶ ἔχομε νὰ κάμωμε μόνο με τὴν κριτικὴ του δράσις και μᾶς εἶναι πολὺ εὐχάριστο τὸ ὅτι ὁ Παλαμᾶς ἀρχισε ἀπὸ τὸν περασμένο χρόνο νὰ μαζεύῃ τις κριτικὲς του μελέτες ἀπὸ τις ὁποῖες μᾶς ἔδωκε τὸν πρῶτο τόμο. Κ' εἶται ἔχομε μιὰ εἰκόνα τῆς αἰσθητικῆς του προσωπικότητος.

Εἶναι ὀχτὼ πραγματεῖες με τὸ γενικὸ τίτλο «Τέχνης ἰδέα», οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται ἐν μέρει σὲ ὀρισμένες ποιητικὲς προσωπικότητες και τὰ ἔργα τῶν, ἐν μέρει δὲ εἶναι γενικὲς σκέψεις γιὰ τὴ φιλολογικὴ ἐξέλιξις τῆς νέας Ἑλλάδος. Ὁ Παλαμᾶς εἶναι βαθύς ἀπροκατάληπτος παρατηρητής, κριτικός του ὁποῖου ἡ ὀξύτητα τῆς σκέψης μετριάζεται πολὺ ἀπὸ τὴ λεπτότητα του ποιητικοῦ αἰσθηματος· δὲν εἶναι ἐπιθετικὴ πολεμικὴ φύσις ἡ ὁποία νὰ πολεμάῃ ἀσυλλόγιστα με πάθος και ἐνέργεια γιὰ ἓνα ἰδανικὸ και ν' ἀδυνατίξῃ και ἀροπλίζῃ τὸν ἀντίπαλο με τὴ μανία τῶν ἐπιθέσεων· εἶναι μᾶλλον ἀνθρωπος τῆς πέννας παρὰ του ζωντανοῦ λόγου· πιε δημοσιογράφος παρὰ ρήτορας, και ἐπιδρᾷ περισσότερο στὸ νοῦ και στὸ αἶσθημα παρὰ στὴ θέλησις και στὴ δράσις. Κι αὐτὸ τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ Ρουμᾶνο, ὁ ὁποῖος ἔκαμε γιὰ τὴν πνευματικὴ εἰλευθέρωση τῆς πατρίδας του ὅτι ὁ Παλαμᾶς ὑπόσχεται νὰ κάμη γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τὸν Titu Majorescu, που πρῶτος αὐτὸς με τὴ φωτεινότατη κριτικὴ του και ἐπιθλητικὴ προσωπικότητά του ἐμόρφωσε μιὰ νέα πνευματικὴ ζωὴ στὴ Ρουμανία. Ἐκτὸς τούτου ὁμοῦ εἶναι ἡ Παλαμᾶς ὁ ἀναγνωρισμένος ὀδηγὸς τῶν νέων στὸ

βιβλία στὸ βάθος. Εἰκόνας στὸς τοίχους. Ἄριστερὰ τὰ παράθυρα βλέπουνε στὸ δρόμο. Στὸ βάθος μιὰ πόρτα και δεξιά ἄλλη μιὰ, που συγκοινωνεῖ με τὴν κάμαρα του ὕπνου τῆς Κλειούλας.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Μιμικός, ὕστερα Λενιώ και Δέσπω.

ΜΙΜΙΚΟΣ (Κάθεται στὸ γραφεῖο του και γράφει). Α. Μ. φράγκα 35, Δ. Ι. 80, Ἀνώνομος 500, ἔβγε του ἀφτουνοῦ του ἀνώνομου... ψευτοδῶδες δὲ γυρᾶει... κ' ἔχει δικιο, τί εἶναι ὁ παρὰς μπροστὰ στὴ ζωὴ που δίνουε ἄλλοι γιὰ τὴν τιμῆ και τὸ μεγαλείο τῆς πατρίδας... Και ὁμοῦς εἰκείνος που δίνει παρὰ σημειώνεται μ' ἐπαίνους τῶνομά του... σου λένε ὁ τάδε εἶναι μεγάλος πατριώτης, ὀμογενής, και ἀξίζει νὰ του στήσουνε ἀδριάντα... νὰ γράφουνε στὴν ἱστορία με χρυσὰ γράμματα τῶνομά του... Ἐνῶ εἰκεινοῦ που σκοτώθηκε τόσο γενναία, που με ἐνθουσιασμοῦ, με χαρὰ και περηφάνεια ἔβαλε τὸ σπῆθος του μπροστὰ στὴ λόχη του ὀχτροῦ... Τίποτα, θὰ χαθῆ τῶνομά του... οὔτε θὰ ἀναφερθῆ καν και ἂν οἱ συμπολεμιστῆς του φερτοῦνε φοβιτσιάρικα θὰ κατηγορηθῆ κι ἀφτὸς ἄδικα... Ἐτσι εἶναι ὁ παλιόκοσμος ἀφτός... Τροχὸς τῆς ἀδικίας... Ααλούλης 350, ἀπὸ

ποσοστὰ τῶν ἔργατῶν του καταστημάτου Α. Ν. και Σιας 87 και 50, ἔνας ἀπορος 1. Ὁ καημένος ἀφτός ὁ ἀπορος, ὁ θεὸς νὰ του τὰ χιλιασῃ... Ἄς τὰ βλέπουνε οἱ πλούσιοι κι ἔς κοκκινίζουε ἀπὸ ντροπή... Σὺν εἶναι ἀνάγκη, λέει, ἀνοίγουνε τὰ πουγγιά τους... σὰ δηλαδή δὲν ὑπάρχει πιὰ ἀνάγκη... Κύριε συνάδερφε, σὰς παρακαλῶ νὰ δεχτῆτε τις πρῶτες ἀφτῆς εἰσοφές. (Κλείει τὸ φακελλο και φωνάζει). Λενιώ!... Λενιώ!... Μικρὰ πράματα... ἔς εἶναι και ἀρχὴ... Πρέπει ὁμοῦ κανεῖς νὰ κἀνῃ τὸ χρέος του...

ΛΕΝΙΩ (Μπαῖνει). Με φωνάζατε, κύριε;...

ΜΙΜΙΚΟΣ. Εἶναι κάτου ὁ Ἀντώνης;

ΛΕΝΙΩ. Μάλιστα.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Πῆς του νὰ πᾶῃ ἀφτὸ τὸ γράμμα στὴ διέφθυσί σου... (Δίνει τὸ γράμμα). Τώρα κῆσεως... Ν' ἀφίσις κάθε ἄλλη δουλειά... ἀκούς; Κι ὕστερα νὰ περᾶῃ ἀπὸ του κυρίου Κώστα Κανούλη, κατάλαβες, του θεῖου τῆς κυρίας Ἀνωούλας, και νὰ του πῆ ἀπὸ μέρους μου πολλὰ χαιρετισματα και ὅτι φρόντισα γιὰ κείνο που μου εἶπε... Κατᾶλαβες;

ΛΕΝΙΩ. Μάλιστα.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Κ' ὕστερα νὰ περᾶῃ μιὰ κι ἀπὸ τὸ μαγαζι και νὰ πῆ του Διονύση νᾶρτῃ τὸ βράδυ ἐδῶ, τὸν θέλω... Δὲ θὰ πᾶω σήμερα στὸ μαγαζι... Για τὰ γράμματα ἔδωσα διαταγὴ στὸ Γρηγόρη.

φιλολογικό κόσμο της Ελλάδας, αν και αποφεύγει σχεδόν με αγωνία κάθε δημόσια εμφάνιση, και μάλιστα ούτε στο καφενείο μπορεί να τον δει κανείς, και μόνο σπάνια βγαίνει από το ήσυχο μελετητήριο του.

Γι' αυτό δεν είναι απλή σύμπτωση το ότι ο Παλαμάς ακριβώς την έλλειψη αθρόου και σοβαρής μελέτης θεωρεί ως την κυρία έλλειψη της Ελληνικής φιλολογίας. «Δεν της λείπει της λογοτεχνίας μας πνοή και η πνοή αυτή την ανυψώνει κάποτε προς τα αίθρια της λείπει της λογοτεχνίας μας μελέτη. Κι' αυτό που της λείπει κάνει το δρόμο της πολλές φορές να μοιάζει όχι με πουλιού φτέρωμα, αλλά με πέταμα χαρτινίου αίτου. Γλήγορ' άρα, θα πείση και θα σπάση. Η μελέτη δυναμώνει και ρυθμίζει την πνοή τα δύο συναλλάζονται σε κάτι ακέραιο και γεννάνε τη ζωή της φαντασίας την οργανική. Και μας λείπει τάκέραιο και τώργανωμένο... Γι' αυτό το κ' έχουμε λαμπρά και πλούσια αυτοσχεδιάσματα, όχι όμως και μελετημένα σιδεροθεμέλιωτα έργα από κείνα που άφησούν τους αιώνες... Είμαστε πιο πλούσιοι σε λυρικά έργα, και όχι τόσο στα έπικά κι' ακόμα λιγώτερο στα δραματικά. Είμαστε πιο φτωχοί στο μεγάλο κοινωνικό μυθιστόρημα, παρ' όσο είμαστε στο σύντομο διήγημα, κι' ακόμα πιο τρανή είν' η φτώχεια μας στη μυθιστορία την ιστορική». Και όμως, έτσι λέει ο Παλαμάς στο τέλος μιας πραγματείας του «δεν μπορούμε ν' αρνηθούμε ότι υπάρχει νεοελληνική φιλολογία — ο ίδιος αναφέρει τα καλύτερα από τα έργα της — κι' αν δεν είναι πιο πλούσια και καλύτερη, έτσι λέει παρα πέρα, ο λόγος είναι μάλλον εξωτερικός παρά εσωτερικός: δε φταίει τόσο το πνεύμα όσο το περιβάλλον μας». Κι' εδώ αναφέρει τον κύριο λόγο ο οποίος λένε ότι έφερε τη στέρηση στην αρχή της αρχαιότερης Ιταλικής Ποίησης. «Τα έργα της φαντασίας δε βρίσκουν καμιά σημαντική απήχηση στη χώρα μας». Εκτός αυτού έχουμε και κάτι τί άλλο: Την κυριαρχία των καλαμαράδων. Κάθε μουντζουρωτής χαρτιού νομίζει δικαίωμα του να κρίνει κι' επικρίνει τον ποιητή. «Κ' επειδή στην Ελλάδα ο μελανωτής, ενενηταενεία τοίς έκκτο, πιστεύει πως με όσο αρχαιώτερα λόγια και τύπους μπαλώσει τα γραφόμενά του, τόσο ελληνικότερα στοχάζεται, και τόσο μοιάζει του Θουκυδίδη και του Σοφοκλή, καταφρονεί τον ποιητή γιατί ο ποιητής, πάλι, κατά ενενηταενεία τοίς έκκτο, πιστεύει πως όσο συμφωνότερα τα λό-

για του όλα τα ρυθμίση με τα δημοτικά τραγούδια μας και με την εγκάρδια γλώσσα της ζωντανής τριγύρω του δλάνοιχτης ζωής, άλλο τόσο αξίζει να εύλογηθί από τους Όμηρους και από τους Πλάτωνας». Βλέπεις πως εδώ αναφέρεται πάλιν «ο κακός δαίμονας της Ελλάδας» ο δασκαλισμός ο οποίος δεν αφήνει στο πλήθος των λογίων να ανατείλη καμιά αληθινή καλλιτεχνική απόλυση. Έτσι γράφει στην «Ήθική του Θεάτρου»: «Δεν βλέπετε ότι μερικά λόγια μόλις άκουσούν από τη σκηνή κάνουν τον ένα να άνακτιη και τον άλλον να θυμώνη; Και είναι ακριβώς τα πιο χρωματιστά, τα πιο ζωντανά, τα πιο ήθικά λόγια». Λοιπόν και στην αισθητική παίζει ο δασκαλισμός έναν όλοθριο ρόλο.

Όσο περισσότερο ξαπλωνόταν η νέα κίνηση, τόσο καθαρότερα έβλεπαν πως το ζήτημα δεν είναι ούτε γραμματικοφιλολογικό ούτε αισθητικό αλλά πρό πάντων και κατά βχθος κοινωνικό και παιδαγωγικό. Αυτή η αντίληψη του κινήματος άρχιζε να ώριμάζει κατά τα τελευταία έφτα όχτώ χρόνια, κέρδισε άμέσως τα πιο γερά κεφάλια του έθνους και έφερε στο φως τα πιο ευχάριστα φιλολογικά έργα, τα όποια έχει να επιδείξει η νέα Ελλάδα: ευχάριστα επειδή τα έμψυχώνει το πνεύμα της άυστηρης αυτοκριτικής και διαλαλούν την άπελευθέρωση από την όληθρια άυταπάτη και την υπερβολική αυτοεκτίμηση. Σ' αυτό το αποτέλεσμα πολύ συνετέλεσε και η άδίκη έκβαση του έλληνοτουρκικού πολέμου του 1897, ο οποίος έδειξε ένα όμοιο χάος διαφορών στην έσωτερική πολιτική και κοινωνική ζωή, όπως τώρα ο Ρουσοϊαπωνικός πόλεμος στη Ρουσία. Κ' έτσι κι' εδώ άποδείχονται αληθινά τα λόγια του Treitschkes ότι ο πόλεμος είναι ο μεγάλος μορφωτής των λαών.

Χαρακτηριστικό είναι ότι η διάθεση των πνευματών όπου έδημιούργησε ο πόλεμος δεν έξωτερικεύθηκε άμέσως σε θεωρητικές μελέτες και πραγματείες, αλλά ξέσπασε στο σατυρικό διήγημα και δράμα με όξύτατο σατυρικό τόνο. Μόλις τα τελευταία χρόνια άρχιζει η αντικειμενική κριτική της κοινωνικής κατάστασης.

Οι κύριοι αντιπρόσωποι του σατυρικού διηγήματος είναι ο Αργύρης Έφταλιώτης και Αντρέας Καρκαβίτσας. Και οι δύο άρχισαν με περιγραφές της λαϊκής ζωής και στη νέα φάση της εξέλιξης των έγιναν εξ αίτιας των περιστάσεων από ειρηνικοί ήθογραφοι ώργισμένοι διαλαληταί της συμφορές. Η

έπαναστατική φάση των φανερώθηκε ως τώρα μόνον όσον άφορξ τη μορφή: είναι οι πρώτοι σημαντικοί πεζογράφοι οι όποιοι μεταχειρίστηκαν τη γλώσσα του λαού. Τώρα προσπαθούν να άποσπάσουν από το λογίο σχολαστικισμό, που άπειλεί να φαρμακώσει όλο το λαό, τη μάσκα του ψεύτικου πατριωτισμού και να άναστηλώσουν άπέναντί του την αληθινή κι' άνόθευτη έθνική ψυχή του λαού. Αυτό κάνει ο Έφταλιώτης στις «Φυλλάδες του Γεροδήμου» (1897) κι' ο Καρκαβίτσας στον «Αρχαιολόγο» (1904) και στα δύο έργα φαίνεται ο πατριώτης συγγραφείας στο πρώτο με βιογραφική και στο δεύτερο με συμβολική μορφή: εκεί άγκρέφεται μόνον η βλάβη του λαού, εδώ μας δίνονται και τα μέσα της θεραπείας.

Ο «Γεροδήμος» ένα από τα λίγα λείψανα της έπανάστασης επικρίνει άυστηρά τις άδυναμίες της σημερινής γενεάς: κυνηιάζει πρό πάντων τα τρία κύρια έλαττώματά της, τον προσωπικό εγωισμό, την κοινωνική άδιαφορία και τον πνευματικό κλασικισμό. Και για τα τρία μας δίνει ο συγγραφέας όχι και τόσο κολακευτικές εικόνας. Έτσι λέει για τον εγωισμό: «ακθένει κυττάει τη δουλειά του... κείνας είναι το κέντρο του έαυτού του, κι' αυτό είναι το «έγώ» του Ρωμίου». Την προσωπική ματαιότητα θεωρεί άνώτερη από τη φροντίδα για το γενικό καλό. «Τί δεν μπορούσε να κάμη ένας νοός που είναι καλός τρεις μέρες να τυραννιέται γράφοντας δυσκολώνευτους στίχους, πλέκοντας άνωφέλητα έγκώμια, ή κυνηιάοντας τιτοτένια ρουσφέτια; — Τί δεν μπορούσε να κάμη αν ξεχνούσε τον έαυτό του και θυμούταν το ταλαίπωρο το Έθνος που τίμιους κι' άυταπάρητους έργατες με το λυχνάρι γυρεύει κι' έναν δε βρίσκει!» Δυστυχώς και το σημερινό πολίτευμά των τους δυναμώνει αυτό τον εγωισμό. Το χαρακτηρίζει σε «μελόπητα» που άπάνω της κολλάνε σε σφήκες τα κακά της άκαματοσύνης και της πείνας. «Ο Ρωμίος δε νοιάζεται για το γενικό καλό, φροντίζει για το νοικοκυριό του και για τη περιουσία του: όλα τα άλλα άφινει στα χέρια πληρωμένων γραμματικών: ο Ρωμίος ξεσπαθώνει μόνον όταν πρόκειται για το στιγμιαίο άτομικό συμφέρο του. «Αν του πη κανείς για τα καθήκοντα προς την κοινότητα και την πατρίδα του άπαντάει: «όχ άδερφέ κουταμάρες!... Άφησε μας να τελειώσουμε αυτή την άναφορά που γράφουμε στο Μουφτή, να μας κάμη τη χάρη και γκερέμηση τον τοίχο του γείτονα που μας σκοτεινιάζει τα παραθύρα»

ΛΕΝΙΩ. Μάλιστα.
MIMIKOS. Θα πάη το γράμμα στη διέφθυσή του, κ' ύστερα θα περάση από του κυρίου Κώστα Κανούλη και θα του πη πως φρόντισα για κείνο που μου είπες κτλ. Πήγαινε. (Η Λενιώ κάνει να φύγη). Δέ μου λές; ή κυρία σου που είναι;
ΛΕΝΙΩ. Η κυρία μου;.. στην κάμαρά της.
MIMIKOS. Τι κάνει;
ΛΕΝΙΩ (Με σταναχώρια). Τι κάνει... δεν ξέρω... συγυρίζε; θαρρώ...
MIMIKOS. Καλά, πήγαινε. (Η Λενιώ ρέβγει). Δεν ξέρω τί να φανταστώ για τη γυναίκα άφτή... Άλλοιώτικη γέννησε... Άλλη είτανε πρι, θαρρείς, κι άλλη τώρα... Το πουλάκι μου κάτι θάχη... Ιδιοτροπίες νάσαι;... Διάθεση δεν έχει;... Κι άφτή ή Λενιώ κάτι πρέπει να ξέρη... Τώρα που τήνε ρώτησα για την κυρία της μ' άποκρίθηκε με σταναχώρια... (Κουτάζει τα χαρτιά του) Τ' είν' άφτό έδω... Γράμμα από το Λίβεσπουλ... Κ' έδωσα διαταγή σαν έρτη γράμμα από το Λίβεσπουλ να με ειδοποιήσουνε άμέσως... Άχ! άφτός ο Γρηγόρης, πάντα άφηρημένος, τόσο χρονώ υπάλληλος και δεν έχει το νού του στο κεφάλι, μόνο νάχη δικιά του δουλειά... Κάμ' τονα παρατήρηση, ξανακάμ' τονα, πάλε ο ίδιος, πάλε ο ίδιος... το γουδί το γουδοχι-

ρι... (Ανοίγει το γράμμα). Τα παμπάνια, λέει, δεν είναι σύφωνα με το δείγμα και γι' άφτό να φροντίσουμε να τα πουλήσουμε άλλο ή να ξεπέσουμε δέκα στα έκατο... Το είπα έγω πως θα μας γίνη καμιά τέτοια δουλειά... Άφτό μας έλειπε τώρα... Πάνε πιά οι δουλειές σ' άφτήνα την πόλη... Άφού δεν μπορούμε ν' άντικρύσουμε τα έξοδά μας, χάνουμε και κάθε μέρα από το κεφάλαιο... Δεν μπορεί να διαθέση κανείς σε μεγάλο κύκλο τον παρα του... (Η Κλειούλα τραγουδεί στην κάμαρά της) Κίφια της ήρτανε της κυρίας και τραγουδεί προτιμώ να την άκούω να τραγουδή παρα να μου κάνη τόσες παραξενιές... Κι άφτό περαστικό θάσαι... Θα πάη κι άφτό... (Μικρή σιωπή) Πως μοιάζει όμως της μητέρας της σε μερικά της καρώματα... έτσι είτανε και κείνη στα νειάτά της... ιδιότροπη και πατιρντιζού... ο πεθερός μου ο Γιακουβάκης πάντα έχει να το λή... Της μάνας της παιδί... (Σκέφτεται) Τί περίεργος άνθρωπος, αλήθεια, ο κύρ Γιακουβάκης, καρφι δεν τον κόβει για τίποτα... Το σκάκι του και τα πράγματα όπως θέλει ο Θεός... παλιός άνθρωπος... Θυμούμαι που ήθελε να δώση την κόρη του στο Γιάννο το χηρό, κ' είταν πεισιμένος πως στην οικομένη δεν μπορούσε να βρεθίη καλύτερος γαμπρός: και όμως σαν του είπε ή γυναίκα του πως ένα τέ-

τοιο πράμα δεν μπορούσε να γίνη, παραδέχτηκε έμεινα για γαμπρό, χωρίς νάχη καμιά καλή ιδέα για το άτομό μου και χωρίς κανέναν μορφασμό να ταράξη τα μισίδια του προσώπου του... Καλός άνθρωπος ο καημένος και όμως... ο κακομοίρης... Ποιός μου είπε, με ποιός μου είπε μια φορά για την πεθερά μου... τότε που είτανε για νάρραβωνιαστώ... Τέλος. (Περπατεί στη σκηνή) Είτανε γυναίκα της μόδας, χωρίς πρόληψες... (Χτυπά ή πόρτα της κάμαρας) Μπρός!
ΛΕΝΙΩ (Μπαίνει). Κύριε, ήρτε μια κυρία και θέλει να σας διη...
MIMIKOS (Σκεπτικός) Μια κυρία; Έμένα; Δέ σου είπε τ' όνομά της; ...
ΛΕΝΙΩ. Όχι.
MIMIKOS. Νέα ή γριά;
ΛΕΝΙΩ. Μεσόκοπη.
MIMIKOS. Πές τηνα να όρίση. (Η Λενιώ ψεύγει) Ποιά να είναι άραγε;.. τί να με θέλει;.. Κι αν είναι αλήθεια άφτά που λένε;... Δέ βαριέσαι, κακίς γλώσσες... Τον ποντικό γενίτσαρο τότε κάλυνε... Πρέπει να πώ του Διονύση ν' άπαντήση άμέσως. Δεν ξέρει κανείς τί μπορεί να γίνη... Μμ! έχω και για τη γούνα του ράματα... Μαζέβει τους υπάλληλους και τους άπαγγέλλει, λέει, ποιήματα ο

Κ' έτσι ο έγωισμός κατατρέπει στο τέλος κοινωνική αδιαφορία και απάθεια, ή οποία εκδηλώνεται στην επίκληση ξένης βοήθειας και στην κρήνη κάθε άρετής του λαού. Κ' εδώ έχει την πηγή της ή ξενομανία στην πολιτική και κοινωνική των ζωή. Έτσι αναπτύχθηκε ο φιλελληνισμός, για τον όποιον ο συγγραφέας με το δικίο του λέγει, ότι έβλαψε πολύ τους Έλληνες. «Μας έκαμε να προσμένουμε απ' άλλουούς τή δουλειά μας. Τις δουλειές του τόπου μας πρέπει να τις βολέψη ο ξένος. Και τί θα καταλάβη ο πατριώτης, αν καλοπερνάη ο τόπος κι' αυτός στερεΐται! Τι καινούριες θεωρίες είναι πάλι αυτές! βοήθεια, βοήθεια, φίλε μου. Ευρώπη, διπλωματία, πρεσβείες». Αυτή ή έλλειψη αυτοπεποίθησης έχει ως αποτέλεσμα την περιφρόνηση και καταστροφή των πατριών. «Ό,τι κι' αν κοιτάξης μέσα στη Ρωμισούνη, μά σε χωριό είσαι, σε χώρα, κορίτσι βλέπεις, αγώρι, ένα πράμα παρατηρείς, πώς ό,τι μάς έμεινε δικό μας σιγά σιγά τάποσκυβαλίζουμε. Τή γλώσσα μας, τήν πετάξαμε· τὰ τραγούδια μας, τὰ πετάξαμε· τους χορούς μας, τους άρνηθήκαμε. Η μουσική μας πρέπει νάρθη από τήν Ευρώπη, κι' ή γλώσσα μας από τήν αρχαιότητα...».

Κι έτσι έρχομαστε στο τρίτο και βαρύτατο κακό του Έλληνισμού, στο γλωσσικό ζήτημα και τους μεγάλους του κινδύνους για τήν πολιτική και πνευματική ζωή. Κι εδώ μιλάει ο Έφραλιώτης έντονωτερα και πιερότερα. «Ποιος να σ' άκούση, κι αν τους τό πής, πώς για νάχη τή έθνος δική του δύναμη και ζωή, πρέπει και δική του γλώσσα να μιλή και να γράφη. Πώς για να σταλάζουμε ανθρωπισμό στη ρωμαϊκή τήν καρδιά πρέπει να διδάσκουμε, να παρασταίουμε, και να τραγουδούμε στη γλώσσα της, κι όχι σε γλώσσα που δεν άκούστηκε ποτέσ άλλα κερη σ' ένα σπιτικό, παρά μέρος πρι να φωνή ο Χριστός, μέρος σά φάνηκε ο Μωάμεθ, και μέρος θα μιληθή σαν ξαναφανή ο Μεσσίας!»

Η διαστροφή αυτή της φυσικής γλώσσας είναι μια πρωτάκουστη τυραννία του πνεύματος: α' Ο Τουρκικός ζυγός δε συγκρίνεται καθόλου με το ζυγό του δασκαλισμού». Και όπως ή γλώσσα έτσι και ή φιλολογία ήταν προϊόν του δασκαλισμού: α' Αφού άλλο δε συλλογιούνταν παρά το τί είπε το δεινα μεγάλο κεφάλι, και το τί έγραψε το τάδε, που καιρός να καθήση και να ρωτηθή και το δικό του κεφαλάκι ο δάσκαλος, ίσως μαθε το πη κι αυτό κατιτίς! Καθίσανε λοιπόν οι φίλοι στην έδρα τους,

και θέσπισαν: Πώς το μέτρο πρέπει να είναι έτσι, ή «λύσις» έτσι, ή «κάθαρις» έτσι».

«Αλλά, έτσι φωνάζει ο συγγραφέας με δίκαια άγανάκτηση, τί καλό μάς έκαμαν ως τήν ώρα οι μετοχές και τὰ άπαρέμφατα, που τὰ σπείρατε σαν πατάτες στη Ρούμελη, στη Μακεδονία, στη Ηπειρο; Ός τότε πια θα ναουρίζουμε τάκαμάτικο αυτό έθνος μ' άνωφέλητα λόγια με παλιές ιστορίες;» Το γλωσσικό ζήτημα είναι για αυτόν ζήτημα εθνικής ύπαρξης. «Το ζήτημα εδώ δεν είναι αν πρέπει να μιλάμε Ρωμαϊκά ή Άρτικα, άλλ' αν θα μιλάμε Ρωμαϊκά ή Βουλγάρικα, Τούρκικα ή Άρβανίτικα».

Αυτός ο σχολαστικισμός δίνει σ' όλη τή φιλολογία και παιδεία ένα τεχνητό, ψεύτικο χαρακτήρα· παραγνωρίζουν τὰ αναγκαία και ασχολούνται με τὰ περιττά. Στην Έλληνική σύλλογο της Πόλης κάνουν διαλέξεις για διάφορες έπιστήμες. «Βλέπεις από τήν ούρα έπιασαν τή δουλειά, άρχίζουν τήν εθνική προκοπή από κει που τήν τελειώνουν οι άλλοι... Μονάχες τους θάρθουν οι έπιστήμες· ως μάθη πρώτα το έθνος από δουλειά... αφήστε τα τὰ συντάγματα, τὰ θέατρα, τις Άκαδημίες (χωρίς Άκαδημαϊκούς!) και τις φιλολογίες! Αυτά είναι λούσα που ένα έθνος τὰ συλλογιέται όταν έχη όλο τὸ είναι του».

Τὰ καλά μιας θετικής εργασίας για το κοινό συμφέρον και τὰ κακά μιας άπραγης και άκαρπης αρχαιομανίας διαλαλεί ο Καρκαβίτσας στο σατυρικοσυμβολικό του δήγημα α' «Αρχαιολόγος». Συμβολικό το λέμε επειδή στα δύο κύρια πρόσωπά του, τους αδερφούς Δημήτρη και Άριστόδημο Εύμορφόπουλο, ενσωματώνει τήν Έλληνική κοινωνία. Ο ένας αντιπροσωπεύει το νεοελληνικό λαό, ο άλλος, ο αρχαιολόγος το σχολαστικό δασκαλισμό. Κ' οι δύο τους βρίσκονται σε αδιάκοπη πάλη· ο πρώτος σαν πρακτικός που είναι κυττάζει μόνο τήν υλική ευμάρεια της οικογενείας του· ο δεύτερος που συλλογίζεται μόνο πώς να ξεθάψη όσο το δυνατόν περισσότερες αρχαιότητες, καταστρέφει το πατρικό του κτήμα με τις ανασκαφές του, και άμέσως μετά το θάνατο της μητέρας των το βγάνουν στο πλειστηριασμό και πέφτει στα φθονερά χέρια των γειτόνων Χαγάνου (Τούρκου) και θεομίσητου (Βουλγάρου). Ο αρχαιολόγος θέλει να τους αντισταθί και να τους διώξη από το πατρικό του κτήμα. Ο νεώτερος όμως αδερφός του τον έμποδίζει και στην έρώτησή του, αν πρέπει να τους αφήσουν το πατρικό των κτήμα λείει:

«Και βέβαια δεν πρέπει να τους τάρησης. Ούτε γώ είπα τέτοιο λόγο, μά πρέπει και μεις να εργαστούμε και να τακτοποιήσουμε το μικρό μας χωράφι». Έμειναν και οι δύο στο σπίτι της συγγενισσάς των Έλπίδας· ο Δημήτρης τήν άγαπούσε και κατώρθωσε με τή βοήθειά της να υπερνικήση τήν αντίσταση του αδερφού του και να τόν πείση να χαρίση γεναιόδωρα στο δανειστή και το ύποθηκευμένο τους σπίτι. Κι αυτός πάει μαζί με τήν αγαπημένη του και δουλεύει μεροδούλι στο κτήμα του Βουλγάρου. Μά τότε ξεσπάει πάλι στον αδιόρθωτο μεγαλείτερο αδερφό ή περηφάνεια για το σόι του και λείει στην Έλπίδα: «Άκούς να κατανήση δούλος του δούλου του! Ξέρεις τ' ήταν μια φορά οι Θεομίσητοι στους Εύμορφόπουλους; Κοπέλια τους· ναι! και κάτι χειρότερ' από κοπέλια τους».

— Μά μην κυττά τ' ήταν μια φορά, του άπαντούσε με χαμόγελο εκείνη· κύττα τώρα που είναι άφεντάδες».

— Άφεντάδες! άφεντάδες; φώναζε έρεθισμένος εκείνος· τέτοιους άφεντάδες εγώ τους γράφω στην πατούσα μου, Ψέ! άφεντάδες! Κι αν είναι τί; ο γιός του Εύμορφόπουλου δεν πρέπει να τους δουλεύη; όχι, δεν πρέπει».

Ένώ ο αρχαιολόγος μένει με το πείσμα του, ο Δημήτρης προκόφτει τόσο με τή γερή και αδιάκοπη δουλειά του, ώστε μπορεί σε λίγο να σκέπτεται για το γάμο του. Η αγαπημένη του τον έκαμε να νοιώση τήν πραγματική ουσία της Έλληνικής αρχαιότητας, για τήν όποια αυτός χάρις στον αδερφό του είχε ψηλοκρατούμενες ιδέες. Έπιπνίρει μια δλόκληρη γενεά με τ' ακόλουθα λόγια της. «Εσείς τήν πάθατε όπως οι κάτοικοι της γής με το φεγγάρι· βλέπουνε πάντα τή ζωή των Εύμορφόπουλων από τή μια της όψη, τή λαμπρή. Έτσι σας έφτιασε το σκολειό. Σας έθρεψε τή φαντασία και σας σκότωσε τήν πράξη. Σας έδειξε τήν αρχαία Έλλάδα, ένα άπέραντο τεμπελχανιό. Μά δεν είταν τέτοια — μάθε το από μένα — δεν ήταν τέτοια. Ήταν εν' άργαστήρι, μεγάλο άργαστήρι απ' όλες τις τέχνες της ζωής».

Κ' έτσι ήρθε ή μέρα του γάμου και μ' αυτή το μαύρο πεπρωμένο του αρχαιολόγου· του ήταν αδύνατο να αφήση να στήσουν στη τραπεζαρία το άγαλμα της Δόξας, το ωραιότερο από τὰ άγάλματά του. Ένώ όμως το έστησαν έπεσε ο μαρμαρίνος κολοσσός και του σύντριψε το κεφάλι — ο τελευταίος αντιπρό-

κύριος... μου κόπηκε και ποιητάκος... δεν είναι άσκημο να είναι κανείς ποιητής μά... έτσι όμως δε γίνεται, παραμελεί τή δουλειά του... ή παππας ή ξεβγάς...

ΔΕΣΠΩ (Μπαινει με μάβρο βέλο που το άνεβάζει) Καλησπέρα σας, κύριε Καλούδη.

MIMIKOS. Κυρία...

ΔΕΣΠΩ. Δε με γνωρίζατε;...

MIMIKOS. Μπα! ή κυρία Δέσπω... (Πιάνει το χέρι της χαιρετώντας) Πώς είτανε άφτό, κυρία Δέσπω;

ΔΕΣΠΩ. Τὰ χρόνια μ' άλλαξανε...

MIMIKOS. Όχι και τόσο... καταβληθήκατε λιγάκι, δε λέω... μά είναι τόσα χρόνια που δε σας είδα... πολύ πρι να παντρευτώ... θυμάστε, είσασάνε με τον κύριό σας... σας άποχαιρέτησα κ' έφυγα στο έξωτερικό... (Τή βλέπει σαν εκείνη τή στιγμή να τήν προσέξει) Μά... Έμε συχωρείτε... Είχατε τήν άτυχία να χάσετε...

ΔΕΣΠΩ. Το σύζυγό μου...

MIMIKOS. Το σύζυγό σας! Πέθανε λοιπόν ο κύριος Νίκος...

ΔΕΣΠΩ (Σκουπίζει τὰ μάτια της με το μαντήλι) Αναπάφτηκε.

MIMIKOS. Ο κακόμοιρος, είτανε ακόμη νέος.

Τόσο ζωνρός άνθρωπος!

ΔΕΣΠΩ. Ξέρετε, ο θάνατός του με προξένησε μεγάλη λύπη.

MIMIKOS. Δεν άμφοβάλλω.

ΔΕΣΠΩ. Αν και είχα λόγους να μη λυπούμαι.

MIMIKOS. Πώς...

ΔΕΣΠΩ. Από πολλά χρόνια έπαψε άπάνω κάτω να είναι πραγματικά άντρας μου.

MIMIKOS. Νομιζω...

ΔΕΣΠΩ. Παραλυσίες, κύριε Καλούδη, παραλυσίες και μεθύσια... Μάβρο να βάρη το ρουχό της ή γυναίκα, που παίρνει άντρα μεθύστακα... Άλλά τί να σας λέω τώρα τὰ βράσανά μου, ο σκοπός του έρχομού μου είναι άλλος...

MIMIKOS. Σας λυπούμαι, κυρία.

ΔΕΣΠΩ (Με πίκρα) Άλλά καμιά φορά καίεται ή καρδιά μου σαν τὰ θυμούμαι και θέλω να τὰ πω να ξεσπάσω.

MIMIKOS. Έχετε δικίο, κυρία.

ΔΕΣΠΩ. Είκοσιπέντε χρόνια έζησα με τον άντρα μου και κατά τὰ είκοσιπέντε άφτά χρόνια δεν έννοιωσα άπάνω κάτω αν είναι άντρας μου... Άχι άφτές οι γυναίκες, κύριε Καλούδη, είναι τέρατα... μακριά τὰ ρουχά σας... καταστρέφουνε σπίτια... Ξελογιάστηκε με μιάνά... παντρεμένη κι άφτή κι

από τότες έχασα τήν έφτυχία μου... Ο άντρας της είτανε ένας κουτός άνθρωπος και τόνε γελούσε...

Έφθεγε το πρωί και γυρνούσε το βράδυ μεθυμένος... Τήν πρόστυχη!... Ποιος ξέρει που γόδερε μαζί του όλη τήν ήμέρα... (Η Κλειούλα προβάλλει το κεφάλι της από τήν πόρτα και χάνεται) Άλλά τί να σας πονοκεφαλώ... Σας είπα πώς ήρτα για άλλη ύπόθεση εδώ... (Σκαλίζει τήν τσέπη της και βγάζει κατιτίς και το δίνει στο Μιμικό) Ορίστε κι ο δικός μου ο όβολός για το σκοπό σας...

MIMIKOS (Με θαυμασμό). Ω κυρία, είστε πολύ γενναία...

ΔΕΣΠΩ. Για τήν ώρα άφτό μπορώ να δώσω... δεν είναι μεγάλα πράματα... ίσως άργότερα σας φανώ χρήσιμη με το ίδιο τρόπο... Σας παρακαλώ να μη γνωριστή τόνόμά μου, δε θέλω.

MIMIKOS (Μετρά) Είστε πολύ γενναία, κυρία, δυο χιλιάδες φράγκα... όλους τους ξεπεράσατε... Να είστε βέβαιη πώς θα σας έβγουνονά ή πατρίδα... Δεν έχω λόγους να πω το θαυμασμό μου.

ΔΕΣΠΩ. Ω! τίποτα, κύριε, τίποτα... το χρέος του πρέπει να κάνη κανείς άμα μπορεί... Και τώρα σας άφίνω... Χαίρετε.

σωπος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας μέσα στή νέα βρῆκε τὸ ἄδοξο τέλος του.

Ἀκόμα καὶ ἡ τόσο νέα καὶ μικρὴ δραματικὴ ποίηση, λέω δὲ γιὰ κείνη πού εἶναι ἐσωτερικῶς ἐλίκρινης, ἐνοίωσε τὴν ἀνάγκη νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν κατάρρα τῆς ἀρχαιομανίας, ἡ ὁποία βαραίνει τὴν Ἑλληνικὴ κοινωνία. Ἐδῶ ἀξίζει νὰ ὀνομασθοῦν κατ' ἐξοχὴν δύο ἔργα. Ἡ «Μίς Ἄννα Κοῦζλέου»*) τοῦ Γιάννη Καμπύση πού πέθανε πρὸ ὀλίγου νέος γιομζτός ἐλπίδες καὶ ἦταν ἐπηρεασμένος πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν Ibsen καὶ Hauptmann, περιγράφει τὴν ὑστερικὴ ἀπαισιόδοξη διάθεση, πού ἐπικρατοῦσε στὴν Ἀθηναϊκὴ κοινωνία κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες τοῦ 1896· καὶ αὐτὴ συμβολίζει τὸ μυστηριώδες πρόσωπο τῆς Ἀμερικανίδας μάντισσας Ἄννας Κοῦζλέου: «Ὁταν προλέγει σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο κορίτσια τοῦ σπιτιοῦ, τῆ Μαρίνα, τὸν πρόωρο θάνατό της, θαρρεῖς πῶς εἶναι τὰ λόγια της ἀπειλητικὴ προφητεία τοῦ ποιητῆ γιὰ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους. Γιατὶ εἶναι φανερώτατο πῶς σ' αὐτὸ τὸ δυστυχισμένο κορίτσι, πού πεθαίνει στὸ τέλος τοῦ ἔργου, συμβολίζεται τὸ πεπρωμένο τῆς Ἑλλάδας, ἡ ὁποία καὶ πράγματι ὑστερα ἀπὸ ἕνα χρόνο νικῆθηκε κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸ πόλεμο. Ὁ Περικλῆς ὁ ἀγαπητικὸς τῆς Μαρίνας εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς· ἡ ἀνήσυχη ψυχὴ του βρῆσκαται σὲ τρανὴ ἀντίθεση μετὰ τὴν ἐπιπολαιότητα τῶν ἄλλων προσώπων. Κουβεντιάξουν ἀκριβῶς γιὰ τὴν νίκη τοῦ δρομέα Λούη· ἕνας σεβαστὸς κύριος, ὁ θεῖος τῆς Μαρίνας, ἀντιπρόσωπος τοῦ σωβινιστικοῦ πατριωτισμοῦ, εἶναι τρελλὸς ἀπὸ χαρὰ καὶ περηφάνεια. «Σῆκωσε τὴν Ἑλλάδα ψηλὰ στὴ θέση της ἕνας ἄνθρωπος, ἕνας χωρικός... καταλαθαίνετε; Ἐκαστὸ χρεωκοπίες καὶ ἕκαστὸ Παπακυριτόπουλους ἡ νίκη τοῦ Λούη τὰ σκέπασε ὀλότελα...»

Κι' ὅταν ὁ Περικλῆς τοῦ παρατηρεῖ ὅτι αὐτὸ τὸ μεθύσι τῆς χαρᾶς κρύβει κάποιον ἐκφυλισμὸ, τοῦ ρωτάει μὲ ἐνθουσιασμό: «Τὸ στάδιο καὶ ὁ Λούης εἶναι ἡ ἀναγέννηση τῆς ἀρχαίας δόξας καὶ πρέπει νὰ περηφανεύεται τὸ ἔθνος πού γέννησε ἕνα τέτιον ἄντρα». Τότε ὁ Περικλῆς τοῦ ἀπαντᾷ μὲ πικρὸ σαρκασμό: «Κι' ἂν ἔμπαινε στὴ γνώση κανεὶνός νὰ ἔθανε ἀγῶνα γιὰ ὅποιον ἔχει τὰ μεγαλύτερα ἀφτιά καὶ τότες ἡ Ρωμισούνη ἔπρεπε νὰ περηφανευτεῖ, ἂν τύχαινε ὁ νικητῆς κι' εἴταν Ρωμῖός... Ἡ μεγαλοφυΐα ἀφτιῶ θὰ εἴταν τότες, ὅπως εἶναι μεγαλοφυΐα ποδιῶ σήμερις».

Ἀντίθεση στὴν ἀπαισιόδοξία τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸ αἰσιόδοξο ἔργο τοῦ Δ. Π. Ταγκοπούλου «Ζωντανὸ καὶ πεθαμμένο». Μ' αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς μᾶς δίνει ἕνα ἔργο ὅμοιο μὲ τὸν ἀρχαιολόγο τοῦ Καρκαβίτσα, σὲ δραματικὴ μορφή· ἐδῶ οἱ «πεθαμμένοι» εἶναι ἀντιπρόσωποι τῆς ψεύτικης ἀρχαιομανίας καὶ οἱ «ζωντανὸι» ἀντιπρόσωποι τῆς πραγματικῆς ἀληθινῆς καὶ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ προγονισμοῦ ἐλευθερωμένης νέας ἐθνικῆς συνείδησης. Τὴν πρώτην συμβολίζει ὁ Ἄντρας, ὁ φαντασιώδης, χωρὶς χαρακτῆρα καὶ καυχησιάρης σωβινιστῆς, ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς πού βρίσκεις σήμερα στὴν Ἀθήνα, τῆ δεύτερη ὁ Λάμπρος, τὸ ἀλύγιστο καὶ μονοκόμματο παιδί τοῦ λαοῦ, ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους πού βαρέθηκαν πιά νὰ καμαρώνουνε τὸν Παρθενῶνα καὶ νὰ ξερογλύφουν τὰ κόκκαλα τῶν προγόνων καὶ τοὺς μουχλιασμένους παρακείμενους καὶ μέσους ἀρίστους καὶ θὰ δρᾶξουν

*) Μὲ τί ἀπάθεια δέχτηκε ὁ ἀθηναϊκὸς τύπος αὐτὸ τὸ ἔργο βλέπομε ἀπὸ τὴν ἀκόλουθη ἀγγελία κάποιος ἐφημερίδας: «Μίς Ἄννα Κοῦζλέου καὶ οἱ Κοῦρδοι, ἔργον τοῦ κυρίου Ι. Καμπύση διαλογικῶς γεγραμμένον καὶ διαφεύγον τὰ ὅρια τῆς κριτικῆς ἐνεκα τοῦ πράγματι ἄλλοκότου χαρακτῆρος του».

στὸνα χέρι τὴν ἀξίνα τοῦ Βουλγάρου χωριάτη καὶ στᾶλλο τὸ δυναμίτη τοῦ Βουλγάρου κομιτατζῆ».

Μὲ τὸ μέρος του εἶναι ὁ Κωστῆς καὶ ἡ Ἑλενίτσα αἰετοσυλλεχτοὶ τῆς ἐθνικῆς ιδέας, οἱ πρόδρομοι τῆς νέας γενεᾶς, «τὰ εὐτυχισμένα παιδιὰ πού θὰ πατίσουνε αὐριο τὸν ξαγκαθωτο δρόμο πού στρώνουμε μεῖς σήμερα ματώνοντας τὴν ψυχὴ μας καὶ τὰ χέρια μας... Ἄνάμεσα στὰ δύο μέρη στέκεται ἡ Χάρη, ἡ γυναῖκα τοῦ Ἄντρα, πού συμβολίζει τὴ Ρωμισούνη καὶ μᾶς δείχνει τὸ πέρασμα σὲ μιὰ νέα ζωὴ, ὅταν ἀφίνει τὸν ἄντρα της καὶ πηγαίνει μετὰ τὸ Λάμπρο. «Ὁ ἀ τραβήξῃ μετὰ τὸ μέρος της της ὅλους τοὺς ψευτοἕλληνες καὶ θὰν τοὺς ξήσει τὰ λείπια τῆς ἀρχαιομανίας ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους». Τὴν οὐσίαν ὅμως καὶ ἠθικὴν τάση τῆς δραματικῆς αὐτῆς σάτυρας, τῆς βγαλμένης ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ζωὴ, μᾶς δίνουν τὰ τελευταῖα προφητικὰ λόγια τοῦ Λάμπρου: «Ἀντικρὺ στὴν Ἀκρόπολη, σὲ μέρος παρθένο ἀπὸ τὴν ἱστορία, χτίζουμε τὸ Ρωμαϊκὸν δρακοντόπυργο ἐμεῖς. Ἐκεῖ μέσα θὰ κλειστοῦμε καὶ θὰ πολεμήσομε. Ὅλοι ζωντανὸι θάρθουνε μιὰ μέρα, μὴ σὲ νοιάζει, μαζὶ μᾶς. Οἱ πεθαμένοι ἄς ταμπουρωθοῦν ξανά σὲ κανένα ξυλένιο τειχὶ σιμὰ στὸν Παρθενῶνα τους, ὅσο νάρθει ὁ Πέρσης νὰν τοὺς κάψει». Ἐντονώτερα δὲν μπόρῳσε νὰ ἐκφραστῆ ἡ περιφρόνηση σ' ἕνα δανεισμένον ὀλέθριον τρόπο ζωῆς καὶ ἡ λαχτάρα γιὰ μιὰ ζωὴ ἀτομικὴ καὶ νέα.

Οἱ τέσσαρες συγγραφεῖς πού ἀναφέραμε παραπάνω μᾶς ξεσκέπασαν μετὰ τὴν σάτυρὰ των τὰ ὑπάρχοντα κακά, καὶ ἔτσι ἐπέδρασαν μᾶλλον ἀρνητικὰ· τῶρα τελευταῖα ὅμως παρουσιάστηκαν δύο ἄλλοι μετὰ ἀντικειμενικὴν παρατήρησιν, οἱ ὅποιοι μᾶς δίνουν στὰ ἔργα των θετικὰς συμβουλίας γιὰ τὴν θεραπεία τῆς κοινωνικῆς καὶ παιδαγωγικῆς ἀρρώστιας πού τὴ γέννησε ὁ σχολαστικισμός. Ὁ Ψυχάρης καὶ ὁ Ροῦδης ἐξέτασαν τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ἀπὸ γραμματικὴς ἰστορικῆς, ὁ Πολυλάς καὶ ὁ Παλαμᾶς ἀπὸ αἰσθητικῆς, ὁ δὲ Φ. Φωτιάδης καὶ Στ. Ραμᾶς ἀπὸ κοινωνικῆς καὶ παιδαγωγικῆς, δηλαδὴ τὴν πρακτικώτερη καὶ φωτεινότερη ἐποψή.

Γιὰ τὸ Φωτιάδη εἶναι τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ζήτημα ἐθνικῆς ἀνατροφῆς. Μὲ θαυμαστὴν λεπτότητα ἐξέτασε τὴ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀτομικοπαιδαγωγικὸ σημεῖο κατ' ἐπαγωγὴν ἐπροχώρησε στὴν ἐθνικὴν ψυχὴ. Αὐτὸ ἔγινε σὲ σειρά ἀπὸ γράμματα τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύτηκαν πρῶτα σὲ μιὰ μεγάλη ἐλληνικὴ ἐφημερίδα τῆς Πόλης, καὶ ἔπειτα σὲ βιβλίον μετὰ τὸν τίτλον: «Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννησις» (1902). Ὅλο τὸ βιβλίον εἶναι μιὰ φοβερὴ κατηγορίαν ἐναντίον τοῦ σημερινοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τῆς Ἑλλάδας· εἶναι κατηγορία ἐναντίον τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον σιωπηλὰ ἀνέχεται νὰ τοῦ πνίγουν καὶ ἐτοῦ σκοτώνουν τὰ ἀπαλὰ βλαστάρια του στὴ κρίσιμη ἐποχὴ τῆς ἀνάπτυξής των. Περιγράφει χαρακτηριστικώτατα πῶς ἡ γλῶσσα πού μαθαίνει τὸ παιδί ἀπὸ τὴ μάνα του καταστρέφεται στὸ σχολεῖο· γιατί οἱ δασκάλους καὶ οἱ δασκάλοι δὲν προσπαθοῦν νὰ τὴν ἐξευγνίσουν καὶ πλουτίσουν, ἀλλὰ μὲ ἀσυνείδητη στραβομάρα τοῦ σκοτώνουν τὴ γλῶσσα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ τοῦ δώσουν τουλάχιστον μιὰ ἄλλη· ἔτσι μαθαίνει τὸ παιδί νὰ περιφρονητῆ τὴ μητρικὴν του γλῶσσαν χωρὶς νὰ μάθῃ εἰς ἀντάλλαγμα τὴν ἀρχαίαν. Τοῦ τὴν μπάζουν στὸ μυαλό του σάν καρφιά σὲ κούστουρο. Κ' ἔτσι σκοτώνουν τὸν ἄνθρωπον, τὸν πολίτην καὶ τὸ ἔθνος. Εἶναι τόσο ἀφύσικον, σὰ νὰ ἤθελαν νὰ ἀντικαταστήσουν στὰ παιδιὰ μας τὴν μητρικὴν των νεογερμανικὴν μετὰ τὴν ἀρχαίαν γερμανικὴν. Τοῦναντίον

παρατηρεῖ ὁ Φωτιάδης πολὺ σωστὰ, ὅτι πρέπει νὰ καλλιεργηθῆ αὐτὴ ἡ γλῶσσα τοῦ σπιτιοῦ ἐπειδὴ ποτίζει, τρέφει καὶ δυναμώνει τίς ρίζες τοῦ λογικοῦ. «Αὐτὸν τὸν πυρρῆνα τὸν γλωσσικὸν τὸν ὁποῖον θὰ ποκτήσῃ τὸ παιδί ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα τῆς μητέρας του, μέσα εἰς τὸ πατρικὸ σπῆτι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς ὀργανισμός, ὁ ζωντανός, ὁ ὁποῖος περιέχει δηλαδὴ τὴν τριάδα τὴν ἑμουσίον καὶ ἀχώριστον, τὸν νοῦν, τὸ αἶσθημα, τὴν θέλησιν... Δίχως αὐτὸν, τὸ σχολεῖον εἶναι τόπος, ἔπου σταματᾷ ἡ ἀνάπτυξίς τοῦ παιδιοῦ, δηλαδὴ τοῦ ἔθνους».

Δὲν εἶναι ἐδῶ τὸ καταλληλὸ μέρος νὰ μιλήσομε διεξοδικώτερα γιὰ τὸ ἔργο τοῦ συγγραφεῆ· τῶρα δίνουμε μόνο ὀλίγα χαρακτηριστικὰ λόγια ἀπὸ τὸ δυνατὸ πρόλογο τοῦ βιβλίου του γιὰ νὰ φανῆ κάπως ἡ οὐσία καὶ οἱ ιδέες του. Γιὰ τὴν σχέσιν τῆς νέας ἀγωγῆς, τὴν ὁποία ὑποστηρίζει, πρὸς τὴν κοινωνικὴν ζωὴ λέγει: «Ὁταν τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα πικρῶς τὴ θέσιν του τὴ σωστὴν στὸν κοινωνικὸ ὀργανισμό, τότες θάρχισαι κι' ἡ ἐνέργεια του ὅλην κι' ὀλάκερη. Δὲ θὰ περιορίζεται πικρὸς τότες μόνο στὰ συντηρητικὰ... ἀλλὰ θὰ καταπιεσθεῖ ἡ ἐκπαιδευτικὴ καὶ μορφωτικὴ ἐνέργεια καὶ ἄλλα ἔργα προσδεδικὰ. Ὁ θὰ προσπαθεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ σὲ τύπους ἀνώτερους σὲ τύπους πού θὰ ζητοῦν νὰ φέρουν τὴν ἐφτυχία τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ ὀλάκερην». Ἀπὸ τὸ παιδί πρέπει ν' ἀρχίσουν. «Νὰ ἡ ὀργανικὴ ὀρμή. Δὲν ξέρομε νὰ τὴν ὀργανώσομε γιὰ τὴν ὀφέλεια τοῦ ὀργανισμοῦ... Μὰ ὅταν συλλογιστοῦμε πῶς τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα εἶναι σ' ἀκατάπαυστη ἀλλαγῆ, ὅταν νιώσομε, πῶς αὐτὸ θὰ πῆ ὅτι τὸ ὕλικὸν τὸ ὀργανικὸν ζυμώνεται καὶ πλάθεται ἐρ κολώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, τότε θὰ καταλάβομε πῶς δὲ θάταν κι' ἀδύνατον νὰ κατορθώσομε μετὰ τὴ σωστὴν ὀμρφωση καὶ μετὰ καὶ νὰ παρουσιάσομε καλλιτέρες ψυχῆς μέσα σ' ὀραιότερα σώματα!... Πρέπει νὰ νιώσει ὁ νέος πῶς ζήτημα γλωσσικόν, ζήτημα ἐκπαιδευτικόν, ζήτημα μορφωτικόν, ζήτημα ὕγειας νοῦ καὶ ψυχῆς, ὄλ' ἀπὸ τὰ ζήτήματα εἶναι ἕνα ζήτημα, καὶ ζήτημα ἐθνικόν».

Βλέπομε ὅτι ὁ Φωτιάδης γυρᾷ τὴν ἀναμορφωσὴ ὅλης τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς σὲ νῆες βάσεις. Καὶ εἶναι καταλληλότερον γιὰ ἀναμορφωτῆς. Βλέπει μακρὰ καὶ εἶναι ἀναθρεμμένος μετὰ τὴν γερμανικὴ καὶ ἀγγλικὴ φιλοσοφίαν καὶ ποίηση, θαυμαστής τοῦ Goethe, καθὼς μᾶς δείχνουν τὰ συχνὰ ρητὰ ἀπὸ τὸ Faust, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει. Ἐχει αὐθόρακτη καὶ θετικὴν κρίσιν, ἐλευθερὴ ἀπὸ κάθε δογματισμὸν καὶ καθαρὴ ἀντίληψιν γιὰ κάθε τι φυσικόν καὶ πρακτικόν· μιὰ λεπτότατη διαλεκτικὴ καὶ ὅμως ἐλευθερὴ ἀπὸ κάθε σοφιστικὴν τάση—μὲ λίγα λόγια ἕνας ἄνθρωπος ὅπως τὸν χρειάζονται σήμερα οἱ Ἕλληνες.

Στὴν ἴδια γραμμὴν στέκεται ὁ Στ. Ραμᾶς καὶ συμπληρῶνει ἐπιτυχμένον τὸ ἔργο τοῦ Φωτιάδη κατὰ τὸ κοινωνικοψυχολογικὸν τοῦ μέρους. Στὸ βιβλίον του «Τὰ παλιὰ καὶ τὰ καινούργια» προσπαθεῖ κατὰ τὴν μεθόδον τῆς νεώτερης κοινωνιολογίας νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν πηγὴν κάθε κακοῦ στὸ νεοελληνικὸν πολιτικόν, ἐξετάζοντας λεπτομερέστατα τίς κύριες ἐμφανίσεις του, δηλαδὴ τὴν κοκοδιόκνησιν, τὴν κοινωνικὴν καχεξίαν, καὶ τὴν πνευματικὴν στείρωσιν στὸ νεοελληνικόν βασίλειον· καὶ βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ βαθύτερη καὶ κυριώτερη αἰτία τοῦ φοβεροῦ ἐθνικοῦ κινδύνου εἶναι ὁ σχολαστικισμός, τὸν ὁποῖον ὁ Ραμᾶς χαρακτηρίζει ὡς τὴν ἄρνησιν κάθε πρακτικοῦ καὶ ὀφελίμου πνεύματος. Καὶ ὁ Ραμᾶς εἶναι ποτισμένος μετὰ ιδέας τοῦ Goethe· στὴν ἀρχὴ τῆς εἰσαγωγῆς του φηγοῦράρον σὲ νεοελληνικὴν μετάφρασιν οἱ στίχοι ἀπὸ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Faust «ὁ κείνους εἶναι ἄξιος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ζωῆς

πού μπορεί καθημέρα να τή καταχτᾷ».

Και προσθέτει ότι, λαός πού δὲν αισθάνεται πε- ποιθήση στὸν ἑαυτὸ του, ἀκούει αὐτὰ τὰ λόγια σὰν ἀόριστη φοβέρα καὶ σὰν προφητεία τοῦ Κάλχα σκλη- ρή. Κ' ἔτσι δώσαμε τὸ κύριο τόνο τοῦ βιβλίου θέ- λει νὰ βοηθήσῃ τοὺς σημερινούς Ἕλληνας νὰ ἐλευθε- ρωθοῦν ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς ἀρχαιομανίας καὶ τὴν τυ- ραννία τῶν ἄδειων λόγων καὶ νὰ κυτᾶξουν τὰ ἔργα. «Διότι σήμερα καὶ τὸ ἀνασκήνωμα τῆς τρίχας, πού αισθανόμαστε διαβάζοντας τὴρείμάνεια ἔρθρα τοῦ Ἄλφα ἢ τοῦ Βῆτα Σλαυοράγου, καὶ ἡ ἀνατριχίλα πού τρέχει στὸ κορμί μας ὅταν ἀπαγγέλονται οἱ πα- νηγυρικοὶ στίς Ἐθνικὲς Ἐορτὲς, καὶ ὁ κόμπος, πού σφίγγει τὴν ἀναπνοὴν στὸ λαϊμὸ μας, ὅταν ἀκούμε τίς λογοδοσίας τῶν Πατριωτικῶν Ἱδρυμάτων, ἂν δὲν περάσουν χωρὶς μὲ τὸ διάβα τῶν ν' ἀγγιξοῦν τὴν καρδιά, μᾶς φέρνουν σὲ πράξεις ἐναντίες στὸ συμφέ- ρον τοῦ Κράτους». Θαυμάσια χαρακτηρίζεται ἡ ὠ- χρὴ ἀκαδημαϊκὴ νεολαία μὲ τὰκόλουθα λόγια: «Ξα- πλωμένοι στίς καρέκλες τῶν καφενέδων, βαρυύσωμοι σιωποῦν οἱ χαλκοπράσινοι ἀπόφοιτοι τῆς κλασσικῆς παιδείας. Κανέναν τους δὲν εἶναι γερὸ κτῆνος, πρῶ- τος ὅρος πού ζητοῦσε ὁ Ἐμερσον ἀπὸ τὸν ἄξιο γιὰ τὴ ζωὴ ἄνθρωπο. Μὰ καὶ κανέναν τους δὲν ἔχει τὴν εὐθυμία, τὴν ἐξωτερικεύση τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς, τὸ Sursum Corda, τὴν εὐφορία, πού φανερώνεται σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἐγκεφαλικῆς ὑγείας. Διότι ὁ δα- σκαλισμὸς ρούφιζε κάθε ἰκμάδα ζωῆς ἀπ' τὸν ἐγκέ- φало τοῦ χαλκοπράσινου ἀπόφοιτου τοῦ πανελληνι- κοῦ πανδιδαχτηρίου».

Ἡ μεγαλομανία καὶ ἡ ἄπραγη αὐταρέσκεια, τὸ ἀναμάσσημα τῆς ἀρχαίας δοξᾶς εἶναι τὰ κύρια ἐμ- πόδια σὲ μιὰ γερὴ πρόοδο. «Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ λεί- ψη ἡ ἐπανάπαψη στὸ φιλελληνισμὸ καὶ νὰ ἐξαφανι- στη ἡ σκιά τῆς ἀρχαιότητος, καὶ προπάντων εἶναι ἀνάγκη γιὰ κάμποσον καιρὸ, νὰ συναισθανθοῦμε τὴν ταπεινότητα τοῦ «εἶναι μας» καὶ νὰ καρφώσουμε προσεχτικὰ τὰ μάτια μας στὸ Μέλλον, πού κατα- φτάνει ἀπειλητικῶς»!

Κατὰ μέρη δὲ μᾶς δείχνει ὁ συγγραφεὺς πειστι- κώτατα πῶς ὁ σχολαστικισμὸς ἔχει ἐξαφανίσει τίς πολιτικὰς, κοινωνικὰς καὶ πνευματικὰς ἀρετὰς τοῦ λαοῦ· τίς πολιτικὰς, ἐπειδὴ «μὲ τὰ μεγάλα του ὄ- νεια καὶ τὰ πάχειά του λόγια παραγκώνισε κι' ἐξαφάνισε τὴν αὐτοδημιουργημένη διοικοῦσα τάξη τῶν Ἀρίστων κι' ἔρριξε τὸ λαὸ θῦμα στὰ χέρια τῶν φευτοπρώων καὶ τῶν δημαγωγῶν»· τῆς κοινωνίας, ἐ- πειδὴ σκότωσε τὰ ἐνστικτα τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς θρησκευτικότητος, ἀφίνοντας μὲ τὴ μονομερῆ κλασι- κιστικὴ τάση τοῦ σχολείου νὰ παραλύσῃ κάθε ἠθικὸ ἐλατήριο· καὶ τώρα τίς πνευματικὰς, ἐπειδὴ ἐπιβέλ- λοντας μιὰ τεχνητὴ γλῶσσα ἀφαίρεσε ἀπὸ τὸ ἄτο- μο τὸ ὄργανο μὲ τὸ ὁποῖο ἐκδηλώνει φυσικὰ τίς σκέψεις του, κ' ἔτσι καταστρέφεται ἡ θεληματικὴ προσοχὴ, ἡ παρατηρητικότητα καὶ οἱ ἄλλες πνευμα- τικὰς δυνάμεις· ἀποτέλεσμα δὲ εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν προκόβουν οὔτε φιλολογικῶς, οὔτε ἐπιστημονικῶς, οὔτε κοινωνικῶς. Μόνον μὲ τὴν παραδοχὴ τῆς ζωντα- νῆς γλώσσας ὡς ἐθνικῆς θὰ δώσῃ τὸ πρακτικὸ καὶ προοδευτικὸ πνεῦμα ἓνα θανσκισμὸ χτύπημα στὸν ἄ- καρπο σχολαστικισμὸ. «Καὶ τότε θάχῃ τὸ Πανεπι- στήμιο μόνον τὸ ἓνα τέταρτο ἀπὸ τοὺς σημερινούς σπουδαστὰς (3000)· διότι τὰ ἄλλα τρία τέταρτα θὰ φερωθοῦνε στὴ δουλειά, στὴ ζωὴ, στὰ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα».

Βλέπομε λοιπὸν ὅτι ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν ἐσωτερι- κὴ ἀπελευθέρωση τοῦ ἑλληνισμοῦ ἔχει ἀνάψῃ σὲ ὅλη τὴ γραμμή, ἂν καὶ μετρημένα εἶναι τὰ σημεῖα πού λάμπουν μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Ὅμως ἡ φωτιά

πού ἔβαλαν στὸ τεχνητὸ οἰκοδόμημα τοῦ νεοελληνι- κοῦ βασιλείου γρήγορα θάπλωθῇ ἀφοῦ οἱ πυρσοὶ ἀρ- χίζουν νὰ πολλαπλασιάζονται· οἱ ὀλίγοι τολμηροὶ αἱρετικοὶ πληθαίνουν ὀλοένα, καὶ γενναῖοι ὀδῆγοι καὶ πρόμαχοι βρίσκουν στὴ νέα γενεὰ κάθε μέρα καὶ πε- ρισσότερους ὄπαδούς. Ἐδῶ καὶ τρία χρόνια, ὁ για- τρὸς Ταγκόπουλος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου «Ζων- τανοὶ καὶ πεθαμμένοι» ἴδρυσε ἓνα ἐβδομαδιαῖο φύλ- λο «ὸ Νουμάς» πού ζητεῖ μιὰ γενικὴ ἀναμόρφωση τῆς πολιτικῆς, πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς· ἐκεῖ συνεργάζονται τὰ ἐκλεκτότερα τάλαντα τῆς ἑλ- ληνικῆς νεολαίας· Κι' ἔδῶ νοιώθωμε τὸ δροσερὸ πνεῦ- μα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, πού μᾶς θυμίζει τὸν ἀέρα τοῦ ἑλληνικοῦ βουνοῦ καὶ τῆς θαλάσσης! ἔδῶ πνέει ὁ καθαρὸς ἀέρας τῆς ζωῆς καὶ ἔχι ὁ πνιγερὸς τοῦ σχολείου, οὔτε ὁ ἀρωματισμένους τῶν παρισινῶν σα- λονιῶν. Παίρνωμε νέες ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον τοῦ πο- λυθασανισμένου αὐτοῦ λαοῦ, ὅταν διαβάζωμε αὐτὸ τὸ φύλλο. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχάσωμε ὅτι ἔδῶ πέρα ἔχομε μικρὴ ὁμάδα, μιὰ ὄαση στὴν ἑρημίαν. Θὰ χρειαστῇ ἀκόμα πολὺ μεγάλη καὶ βαρεῖα δουλειὰ ἵσα μὲ νὰ πρασινίσῃ ὀλέκληρη ἢ πνευματικὴ ἑρημίαν, καὶ πρέπει μόνον νὰ εὐχηθοῦμε ἢ φωνὴ τῶν αἱρετι- κῶν αὐτῶν ἀντιπροσώπων νὰ μὴν εἶναι φωνὴ βοῶν- ὄντος ἐν ἑρήμῳ. Καὶ ὅταν τὸ νέο πνεῦμα μὲ ὄλο τὸν πόλεμον πού τοῦ γίνεται μέσα στὴ πατρίδα του, ὑπερικήσῃ, τότε πιά θὰ φανῇ καθαρότερη ἢ ἀναλογία τοῦ πεπωμένου τῆς Ἑλλάδος μὲ τὸ πε- πρωμένο τῆς Ἰταλίας. Πόσος καιρὸς δὲν χρειαστῆκε στὴν Ἰταλία, ὅσο νὰ ὑπερικήθῃ ὁ γλωσσικὸς καὶ φιλολογικὸς κλασικισμὸς, ὁ εὐτελής φατριασμὸς καὶ ὁ πολιτικὸς διασπασμὸς! Κατὰ βῆθος ὁμῶς ἡ αἰτία τοῦ ὅτι ἡ ἐθνικὴ συνείδησι τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ τόσο ἀργὰ ἐξύπνησε εἶναι — καθὼς ὁ Vossler τινίζει — κοινωνικὴ· ὁ ὀργανισμὸς τῆς ἀρχαίας Ἰταλικῆς κοι- νωνίας ἦταν ἐντελὸς ἀριστοκρατικὸς· ὁ λαὸς πιεζό- ταν καὶ δὲν τολμοῦσε νάνοιξῃ τὸ στόμα του. Ἐτσι καὶ στὴν Ἑλλάδα ἵσα μὲ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνα κρατοῦσαν τὴν παιδείαν στὰ χέρια τῶν οἱ εὐγενεῖς Φαναριῶται καὶ τὴν εἶχαν μῆλλον ὡς μέσο γιὰ διασκέδαση καὶ ὄχι ὡς μέσο γιὰ νάνανθρέ- ψουν τὸ λαὸ· Καὶ δὲν εἶναι ἀπλὴ σύμπτωση, ὅταν σ' ἓνα καθαῖνον ξένων πού περιόδευαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν κοροῖδευαν, μόνον ἓνας Ἰταλὸς τὴν ὑπερα- σπύστηκε λέγοντας: «Κύριοί μου δὲ μπόρεῖτε νὰ νοιώ- σητε τί αισθάνονται οἱ Ἕλληνες. Ἐμεῖς ὁμῶς τὸ νοιώθωμε γιατί καὶ μεῖς μιὰ φορὰ εἴμαστε τόσο δυ- στυχισμῆνοι ὅπως κι' αὐτοὶ τώρα»!

(Μετάφρ. Α. Δ. καὶ Α. Χ.)

ἸΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐντοκοὶ καταθέσεις
Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στεργλίνας· ἀποδοτὰς εἰς ὀρισμένην προθεσίαν ἢ διαρκεῖς Αἰ εἰς χρυσόν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πλη- ρῶνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὁ ἐγένετο ἢ καταθέσεις εἰς χρυσόν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chéque) ἐπὶ τοῦ ἐξω- τερικοῦ καὶ ἐπιταγῆν τοῦ ὁμολογίουχου.
Τὸ ἀκεφάλιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνον- ται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ κα- ταθέτου εἰς τὸ Ἑποκαταστήματι τῆς Τραπεζῆς, ἐν Κερ- κύρῃ Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ διὰ τῶν ὑποκαταστημάτων τῆς Ἰονικῆς Τραπεζῆς.
Τόκοι τῶν καταθέσεων
1 1)2 ταῖς 0)0 κατ' ἔτος διὰ καταθ. 6 μηνῶν
2 " 0)0 " " " 1 ἔτους
3 1)2 " 0)0 " " " 2 ἐτῶν
2 " 0)0 " " " 4 ἐτῶν
4 " 0)0 " " " 5 ἐτῶν
Αἱ ὁμολογιοὶ τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου νομαστικῶν ἢ ἀνώνομον.

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ
(Στὴ στήλῃ αὐτῇ θὰ κρεμάωμῃ καὶ βδομίδαν, σὺν κε- φάλια ληστῶν, ὅλες τίς ἄσυνταξίς· κι' ἀνορθογραφίαι πού βρίσκονται σὲ καθαρευουσιάνικα βιβλία. Συνεργάτες τῆς στήλης αὐτῆς θάνα ὁλ' οἱ ἀναγνώστες μας, ἀρκεῖ μοναχὰ πλάι στὸ βαρβαρισμὸ πού θὰ μᾶς στέλνουνε νὰ σημειώ- νουν τὸνομα τοῦ βιβλίου καὶ τὸν ἀριθμὸ τῆς σελίδας πού βρίσκεται.)
Δὲν ὑπῆρξεν οὐδέποτε...
...ἀπ' Ἡεροφανίζετο...
...δι' ὧν μετράται ὁ πολιτισμὸς...
(Ἐφ. ἀ' Ἀθῆναι· 12 τοῦ Μάρτη σελ. 1).
«...τοῦτο καὶ μόνον ἀρκεῖ νὰ τὸν ἀπὸ- δανικέσῃ».
(Ἐφ. «Πύρρος», ἀριθ. 152, σελίδι 8, στήλ. 3, κάτου κάτου).

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ
— Ὁ κ. Ἀγγελὸς Βλάχος διορίσθηκε διευθυντὴς στὸ Β.σ. Θέατρο... γιὰ νὰν τὸ δικλῦσαι μιὰ ὄρ' ἀρχύτερα
— Κι' ἔρχισε ἀπὸ τώρα τὴ δουλιὰ του, ἀφοῦ μόλις πᾶ- τησε τὸ πῆδι τοῦ μέσα μαθεύτηκε πῶς φεύγει ἀπὸ τὸ Β.σ- ιλικὸ ὁ κ. Θ. Οἰκονόμου, ὁ ἀλπιθινὸς διευθυντὴς του.
— Καὶ τὸ Β.σ. θέατρο, ὁ δὲ ὅμιλος Οἰκονόμου καὶ μὲ Βλάχο μάλιστα, πᾶσι πιά νᾶνα θεάτρο καὶ μεταμορφώνω- ται σὲ ἀρχαῖο Πρυτανεῖο πού θὰ βρίσκουνε καταφύγιο οἱ γέροι καὶ οἱ εὐνοοῦμενοι.
— Πᾶνε πιά τὰ χωρατὰ οἱ πεθαμμένοι... δὲ θὰ ψη- φίσουνε φέτος γιατί ὁ κ. Εἰσαγγελία δὲ χωρατεύει. Ὅποιος, λέει, φοραθῆ (τί πᾶσι νὰ πᾶι αὐτὸ;) ψηφίζοντας γιὰ πεθαμὸν θὰ στέλνεται ἀμέσως στὴ φυλακὴ.
— Ἀποροῦμε πῶς τόπαθε ὁ Παλλάκος καὶ δὲ διαμαρ- τυρήθηκε ἀκόμα εἰς μιὰ τῇ διαταγῇ τοῦ κ. Εἰσαγγελέα παραδιάζεται τὸ Σύνταγμα!
— Οἱ Ρουμᾶνοι φοιτητὰδες πανστατήσανε γιατί θὰ παιζότανε στὸ θέατρο ἓνα ἔργο γραμμένον σὲ ξένῃ γλῶσ- σα. Οἱ δικοὶ μας ἔδῶ πανστατήσανε πρόπερσι γιατί θὰ παιζότανε ἓνα ἔργο μεταφρασμένον σὲ γλῶσσαν μας. Ἐχουνε δικίον λοιπὸν οἱ «Καίροί» πού φωνάζουνε κάθε λίγο πῶς οἱ Ρουμᾶνοι εἶναι «λαὸς ἡμιμάγριος, ἀπολίτιστος, ἄνευ ἐθνικοῦ φρονήματος» κλπ.
— Κάποιος ῥήτορας Παλλικὸς φώναξε σὲ κάποιον λόγο του πῶς τὸ κῆμα τους εἶναι «Κῶμα νομοταγῆς», καὶ κα- νεῖς ἀπ' ὅσους τὸν ἀκούσανε δὲν τὸν εἶπε ψεύστη.
— Ἀπὸ μιὰ φημερίδα «τὴν ἔρχομένην» ἑβδομάδα φθά- νουν εἰς Ἑυρώπης ὅλα τὰ θεάματα ἅτινα εἶναι προσωρισμένα διὰ τὸν κῆπον Ἀρνιῶτη, καθὼς κτλ.,».
— Τὴν ἔρχομένην βδομίδαν πᾶσουνε στὸν κῆπο Ἀρ- νιῶτη καὶ τὰ ἐκλογικὰ θεάματα. Ὁ Παλλάκος σηκώνει ὅπὸ καὶ τὸ τσαντήρι του καὶ στήνει τὴ σκηνὴν τοῦ Ἀρ- νιῶτης· ἓνα θέαμα δηλ. φεύγει κι' ἄλλο ἔρχεται. Δὲν ξέ- ρουμε μὲ ποῖο ἀπὸ τὰ δυὸ οἱ Ἀθηναῖοι θὰ εὐχαριστηθοῦνε περισσότερο.
— Ἐνας ὑπερσοφὸς (ὁ κ. Μούγκριος, μαθὸς) στὰ τελευταῖα «Παναθηναϊκὰ» μᾶς βεβαιώνει ὡς «τὸ Ταξίδι δὲν διαβάσεται, ὅπως καὶ κανένα λογοτεχνικὸν ἔργον τοῦ κ. Ψυχάρη». Ἐχει δικίον τὸ μόνον πού διαβάσεται, εἶναι οἱ «Κοντοὶ ψαλμοὶ» τοῦ κ. Μούγκριου. Μὰ ὁ ἀναθεματι- σμένος ὁ κ. Μιχαηλίδης μᾶς τοὺς ἔκοψε κι' αὐτοὺς. Γιατί;
Ο ΙΔΙΟΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΙΑΤΙΚΟ
Ἀπὸ Πέμπτῃ σὲ Πέμπτῃ
Ἐπιμετῶν Ἐσωτερικῶν ὁ Ν. Καλογερόπουλος
Στοιωματοί. Περαιὰς 1, Ἐπαρχίαις 18.
Λαβαροί. Ἀθῆνα 5, Περαιὰς 3, (ὁ ἓνας ἀπὸ τὸ τράμ), Ἐπαρχίαις 14.
Κλεψίαι. Ἀθῆνα 8, Περαιὰς 9, Ἐπαρχίαις 3, (καὶ οἱ τρεῖς ληστείαις).
Ἀπαγωγές. Ἐπαρχίαις 4.
Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ
κ. Γ. Ζουφὴ Τὰ λάβαμε καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. Θὰ δη- μοσιευτοῦν.—κ. Π. Βουρὸ. Πειραιᾶ. Δὲ λάβαμε καμὲν τίς ἀγγελίαι καὶ σὲ παρακαλοῦμε νὰ τῇ μᾶς στέλλαις.—κ. Ν. Χαντζ. Εὐχαριστοῦμε. Θὰ δημοσιευτοῦν.—κ. Σ. Θεὰ. Σάμο. Πολὺ καλὰ καὶ θὰ δημοσιευτοῦν. Στείλει μας κι' ἄλλα, μοναχὰ νᾶνα σύντομα.